

Abonământulu

Pentru monarcia:
Pre anu 6 fl., 1/2 anu
3 fl., 1/4 anu 1 fl. 50 cr.

Pentru strainatate:
Pre 1 anu 18 frcs., 1/2
anu 9 frcs., 1/4 anu
4 frcs. 50 cm.

Fóia apare in fie-care
Sâmbata.

Unirea

Fóia besericésca-politica.

Insertiuni

Unu şiru garmond:
odata 7 cr., a dóu'a óra
6 cr., a treia óra 5 cr.,
si de fie-care publica-
tiune timbru de 30 cr.

Totu ce !privesce fóia
se se adreseze la «Re-
dactiunea si Admini-
stratiunea Unirei»
in
Blasiu.

Anulu I.

Blasiu 21 Martiu 1891.

Numerulu 12.

Autonomia.

(+) Éta unu *cuvântu*, care-lu ce-
timu in tóta diu'a in foile publice, si
pre care credintiosii besericeii catolice
de ritulu latinu din Ungari'a dela anulu
1848 in cóce, dar' mai vértosu dela
anulu 1867 s'au luptatu in continuu, se
-lu faca *realitate* si cu privire la beser-
ic'a loru. Voiescu si dorescu adeca
fruntasii catolicismului din Ungari'a, se
dobândésca si pentru beseric'a loru ne-
atérnarea ace'a, care se cuvine preto-
tindenea besericeii adeverate in virtutea
constitutiunei primite dela Intemeiatoriulu
ei divinu si in virtutea dreptului publicu
eclesiasticu, si astfel se eschida ori ce
amestecu incompetentu alu guvernului si
preste totu alu statului in afacerile beser-
icesci, scolastice, fundationale si econo-
mice ale besericeii catolice din Ungari'a.

Mișcarea pornita si sustiēnuta cu
multu zelu in favorulu autonomiei ca-
tolice nu se marginesce inse numai la
independint'a amintita, ci voiesce, se dé
si mireniloru catolici unu anumitu cereu
de activitate, asia încátu si dēnsii se
póta inriuri asupr'a mersului afaceriloru
scolastice, economice si fundationale ale
besericeii loru.

Aceste incercări, in genere vorbindu,
noi le aprobâmu din tóta inim'a si le sa-
lutâmu cu o via bucuria, tocmai pentru
că au de scopu eliberarea unei părți
insemnate din beseric'a universală de
influinție străine si neindreptățite, si
unirea tuturor credintiosiloru spre sco-

pulu nobilu de a lucrá pentru intarirea
si prosperarea catolicismului in Ungari'a.

Este inse *ceva*, ce in acésta lupta
pentru dobândirea autonomiei besericeii
catolice din Ungari'a noi nici de cum nu
potemu aprobá. Acestu *ceva* este ten-
dinti'a fruntașiloru catolici de ritulu la-
tinu de a infiintá si pentru beseric'a
nóstra româna greco-catolica unu orga-
nismu autonomu *comunu* cu alu beser-
iceii catolice de ritulu latinu. Tendinti'a
acést'a esista intru adevèru, asiá in' cátu
nimenea nu o mai póte negá. Dovéda
este despre acésta tendintia „statutulu
autonomiei besericeii catolice de ritulu
latinu si *grecescu* din Ungari'a“, așternutu
Maiestátii sale spre aprobare in anulu
1871, dar' neaprobatu pâna in diu'a de
astădi, in carele beseric'a româna greco-
catolica nu figuréza că o beserica inze-
strata cu organismu autonomu propriu
si separatu de organismulu autonomu
alu besericeii latine catolice din Ungari'a,
ci că o beserica contopita in beseric'a la-
tina. Dovéda este conferinti'a tiēnuta
de Ministrulu de culte si instructiunea
pública in Budapest'a la 11 Decembre
1890 cu mai multi fruntași catolici, la
care conferintia Ministrulu a chiamatu
si pre Escelenti'a sa Episcopulu românu
greco-catolicu de Oradea mare; ceea ce
nu s'a potutu întâmplá decátu cu scopulu,
că beseric'a nóstra inca se faca parte din
autonomi'a, ce ar' fi se o capete beseric'a
latina catolica. Dovéda este consultarea
celoru 100 fruntași catolici tiēnuta in
Budapest'a la 18 Februaru a. c., pentru

că se pregatésca lucrările de lipsa la
convocarea unui congresu catolicu, care
apoi se discute intre altele si afacerea
autonomiei *comune* pentru besericele de
ritulu latinu si ritulu grecescu. Si in
fine dovéda este mișcarea in scenata de
cetatenii catolici ai capitalei Ungariei
in 20 Februaru a. c. totu in cestiunua
autonomiei, căci si acestia si-au espi-
matu dorinti'a, că in mișcarea loru se
fia trasi si greco-catolicii din capitala
si din provincia.

Fatia cu tendinti'a acést'a mani-
festata, precum vedemu, dupa unu planu
precalculatu, noi cá publicisti inca de
tēmpuriu trebuie se luâmu o positiune
hotarita, si se contribuimu si noi cátu
de putinu la resolvirea cestiunei acesteia
fórté importante in directiunea ace'a, ce
o pretinde desvoltarea, intarirea si pro-
sperarea besericeii nóstre române greco-
catolice.

In ainte de tóte trebuie se dechia-
râmu, că noi nu ne potemu invoí nici
odata, că Provinci'a nóstra besericésca
greco-catolica româna se se contopésca
in acelu organismu autonomu, la care
tiēntesce beseric'a catolica de ritulu la-
tinu din Ungari'a, căci déca ne-amu invoí
acést'a, atunci ne-amu lapedá cu totulu de
tradiitiunile besericeii nóstre, si amu
ajunge in conflictu cu vointi'a clerului si
poporului nostru manifestata in modulu
celu mai solemn cu diferite ocasiuni.

Astfelu s'a manifestatu vointi'a cle-
rului nostru, si prin dēnsulu si a popo-
rului românu greco-catolicu, in petitiunea

Feuilleton.

Amintiri de caletoria.

Constantinopolu, 30 Iuliu 1890.

Frate Isidóre!

Precum ai potutu intielege din epistol'a
mea de aséra, noi petrecemu acum in Con-
stantinopolu. Ne-amu asediatu aci in „Grande
rue de Pera“, strad'a cea mai cu infatșiare
européna. Aci suntu multe hoteluri. Noi
avēndu in vedere, că „extra Hungariam non
est vita, si est vita, non est ita,“ ne-amu
asediatu in „Hotel Pesth“, cá dupa atât'a
pribegia se dâmu pre urma éra de mândări
pregatite dupa unu calapodu, care aduce cu
celu ardelenescu. Nici nu ne-amu insielatu.

Ti-am promis a séra, că-ti voiu scrie
câte ceva si despre pros'a Constantinopolului.
Acum voiu se implinescu promisiunea acést'a.

Ieri diminētia ne pogorâramu in lun-
tritia, că se debarcâmu. Dara mai întâiu a
trebuitu se fimu obiectulu unui procesu. Se
vede că aici in Constantinopolu se folosesc
in procese verbalitatea. Si inca ce verba-

tate! Doi luntrieri erâ pre-aci sē se bata
pentru noi. Pre urma a succesu unuia dintre
cei doi litiganti, sē invinga si dreptu prada
sē ne incarce pre barc'a sa. Dupa multe
ciocniri cu alte barce ajungemu la dogana
(vama). Malulu e ziduitu, dara architectii
si-au uitatu sē faca aici si nescē trepte.
Intr'unu coltiu alu zidului o piétra e frânta.
Acolo in loculu frânturei ne asiediâmu cu
mare ingrigire petiorulu, si éta-ne — nu in
apa, ci in mân'a doganariloru.

Ce larma te asurdiesce aici! Intre ha-
mali, intre finanti si intre pasageri e aici
indispensabila óre care cēta, si facatoriu de
pace firesce că trebuie sē fia totu de-a un'a
pasageriulu cu mijlocirea unui bacșișu. Fi-
nantiulu, in a căruia mâni ai cadiutu, -ti
desface bagagi'a, si déca nu cade intrēns'a
asiá că din întâmplare o lira in apropiarea
mânei lui, elu ti-le rântuiesce tóte, de ai
apoi ce rēndui. Diaconulu bulgaru, care
ne-a fostu pâna aici sotiu de caletoria, si-a
uitatu de bacșișu. Urmarea a fostu, că fi-
nantiulu dându in bagagi'a lui de opurile s.
Tom'a de Aquino, a dechiaratu indata, că
ele-su fara indoiéla nescē scrieri revolutionare
indreptate in contr'a sultanului. Unu bacșișu
firesce că a avutu efectulu, de finantiulu a

inchisu ochii la tóte cele ce a scrisu s. Tom'a
in contr'a sultanului. N'ai ce le face finantiloru
acestor'a. De si-ar' primi ei la prim'a plat'a,
póte că aru fi alti ómeni. Dara pre ei -i
trecu multe prime fara de plata, si dupa ce
ei inca au sē traiésca, -si incaséza plat'a in
forma de bacșișu.

Dupa ce amu scapatu de finanti, ni-se
presentéza unu hamalu. Elu se oferescé prin
semne mimice internationale, că va portá in
spinare ori ce greutate. In spate are elu
un feliu de sié, si pre siéu'a acést'a încarca
pasageriulu intréga bagagi'a sa. Ti-se face
mila de hamalu vediēndu-lu incarcatu că o
camila. Si elu cu tóte acestea e fericitu,
déca póte portá sarcini de acestea de mai
multe ori pre di pre dealu in susu, si se
bucura, déca in chipulu acést'a -si póte câ-
stiga pânea cea de tóte dílele. Acordu nu
ai sē faci cu elu, nu dóra din cauza că ha-
malii ar' avé unu tarifu, dela care sē nu se
abata, ci din simpl'a cauza, că ei nu au
pretensii mari, ci se indestulescu cu ce le-
dái. Dara déca ai inima de omu, trebuie sē
te sēmtiesci indemnatu, sē-i resplatesci ha-
malului cátu-si de cátu sudórea. Ei mai toti
suntu Armeni si anume nu de cei catolici,
ci de cei gregoriani. Turcii -i chiâma Ar-

indreptata cătra Maieștatea sa din sinodulu tiēnutu in Blasiu la anulu 1850. In acēsta petitiune clerulu nostru a cerutu dela Maieștatea sa, că „in beseric'a româna greco-catolica se se reasiedie Metropolit'a prin nedreptatirea tēmpuriloru in fapta si in auctoritate incetată, si Metropolitulu se fia capulu besericei române greco-catolice atērnatoriu singuru dela apostoliculu tromu au Maieștătii sale, si in cele spirituale nemijlocitu dela scaunulu apostolicu din Rom'a vechia, care este capulu besericei universale. Beseric'a Româniloru greco-catolici amesuratu canōneloru din beseric'a resaritului se aiba potere legiuita si nerestrinsa a-si tiēné sinodu dupa vechi'a sa datina in totu anulu, compusu si sistemisatu din barbati alesi ecclesiastici si civili zelosi pentru organisatiunea sa interna si morala“.

Intr'o forma inca si mai hotarita si-a aretatu clerulu si poporulu nostru vointi'a sa cu privire la autonomi'a besericei nōstre in sinodulu electoralu tiēnutu in Blasiu la anulu 1868. In motivarea celor 10 puncte votate de acelu sinodu se dice, că *trebuie se se pazēasca beseric'a nōstra in vechi'a ei libertate neatērnata de tōta influinti'a si subordinatiunea altoru beserice . . . őr' la sacratissim'a Maieștate trebuie se se staruiesca, că vechiulu dreptu alu besericei nōstre de a se aduná in totu anulu din cleru si poporu, adeca din intrēga beseric'a, se se restatorēasca.*

In sinodulu archidieceșanu tiēnutu in anulu 1869 sub presidiulu Escelentiei sale actualului nostru Metropolitu s'a pregatitu si „o lege electorala provisorie pentru congresulu provinciei metropolitane greco-catolice române de Alb'a-Iulia“, őr' de atunci in cōce Escelenti'a sa Preasântitul Domnu Metropolitu a staruitu de repetite ori la locul competentu pentru infiintierea autonomiei besericei române greco-catolice separate de autonomi'a besericei latine catolice din Ungari'a.

Este deci mai pre susu de tōta indoiel'a, că poporulu si clerulu nostru doresce pentru beseric'a nōstra o autonomia separata de organismulu autonomu alu besericei latine din Ungari'a, si prin urmare zadarnica este nisuinti'a acelor'a, cari ar' voi se face, că si beseric'a nōstra se între in organismulu autonomu alu besericei latine din Ungari'a, căci acēsta nisuintia se va frānge totu de-a un'a de opusetiunea nōstra irresistibila.

Dar' cum ar' si poté poffi cineva, că noi românii greco-catolici se intrāmu in organismulu autonomu alu besericei latine-catolice, cându prin acēst'a, pre cum ori cine poté precepe, ni-amu pierde pentru totu de-a un'a independenti'a Metropolitiei române greco-catolice?

Este adeca unu lucru mai pre susu de tōta indoiel'a, că in congresulu autonomu alu besericei latine catolice noi românii greco-catolici amu formá totu de-a un'a o minoritate disparenta, care nici odata nu si-ar' poté validitá vointi'a sa si interesele speciale ale besericei române greco-catolice.

Asemenea este mai multu că probabilu, că in tēmpulu acēst'a plinu de inversiunate lupte nationale, in congresulu autonomu alu besericei latine catolice voru strabate si o multime de barbati laici, cari voru fi condusi, nu de spiritulu *adeveratului catolicismu*, care pre tōte natiunile le lása si le ajúta a se desvoltá conformu aspiratiuniloru loru culturale si etnice, ei de nesce interese egoistice de rasa, cari nu s'ar' poté uní nici de cum cu drepturile si aspiratiunile nobile si indreptatite ale besericei nōstre. Pre astfelu de barbati nesocotiti noi nici de cum nu i-amu poté infrēná, pentru că dupa semnele tēmpului de astádi ei ar' formá in congresulu catolicu fatia de noi totu de-a un'a majoritatea covirsitoare.

Noi românii greco-catolici avemu inca si astádi dreptulu de a ne alege pre Capulu Provinciei nōstre besericesci. Cum ne-amu poté deci invoi, că acestu

dreptu se tréca dela noi la unu comitetu alesu de unu congresu compusu in majoritate din nesce ómeni străini de noi si dupa ritu si dupa limba?

Capitululu din Blasiu -si alege insusi pre membrii sei. Cum ne-amu poté deci invoi, că dreptulu de a alege si a propune pentru stalele canonice, se tréca dela Capitulu si Metropolitulu nostru in mánile comitetului alesu de congresulu catolicu, in care cei de ritulu latinu ar' poté face tōte dupa placulu loru?

Limb'a, ritulu, disciplin'a, si institutiunile besericei nōstre suntu deosebite de ale besericei latine catolice. Cum amu poté deci suferi, că in aceste lucruri fōrte scumpe pentru noi se se amestece si altii, cari poté nici nu le intielegu? Dar' nu este de lipsa se mai continuāmu, căci si din cele desfasiurate pāna acum ori cine se poté convinge, că noi numai cu unu organismu autonomu separatu si independentu de organismulu autonomu alu besericei latine catolice potemu se fimu multiamiti.

Acestu organismu autonomu alu besericei române greco-catolice, separatu si independentu de alu besericei latine, nu ne va impiedecá inse nici odata, că si pre venitoriu, ori de câte ori ar' fi vorb'a de ajutoriu si spriginu imprumutatu si de aperarea credintiei si a drepturilor besericei universale, se intindemu mán'a fratiēșca fratiloru din beseric'a latina din Ungari'a, intre cari mai cu sēma in ainte de proclamarea intereselor prea esagerate de rasa s'au aflatu, — si credemu că se voru aflá si de aci inainte — sinceri amici ai besericei române unite.

„Traditiunile Besericei catolice si asilele de copii.“ — Cu ocasiunea discusiuniloru in foi si in dieta asupr'a proiectului de lege despre asilele de copii amu avutu dorerós'a ocasiune a audí multe pareri curioșe asupr'a lui. Nice un'a nu ne-a surprinsu inse asia tare, că parerea Episcopului Schlauch, enun-

meni prosti si-i distingu de cei catolici, pre cari -i numescu *Armeni civilisati*. Amu mai vediutu pre lānga mare si pre la respāntiile ulitieloru multi Armeni de acestia. Suntu nesce ómeni bine desvoltati. Turcii -i numescu in batjocura camile.

Cātu ce ajungi la tiermu, indata in tielegi, de ce englesulu acēl'a ciudatu nu a voit s' se debarce in Constantinopolu. Ámblandu pre ulitiile lui trebuie s' se te uiti bine, unde calci. Altcum usioru te lovesci de vre-o piētra, ori -ti scrintescu petiorulu in vre-o gaura, ori calci in mijloculu vre unei bálți puturōșe, ori conturbi visurile vre unui cāne. Trebuie s' se scii, că Constantinopolulu s'ar' poté numí cu totu dreptulu Cinopolu, cetatea cāniloru. Vedi puttini, cându vedi diece de odata. Ei nu au stapāni, din contra s'ar' poté dice, că ei suntu stapāni ulitieloru. Le lipsesce *cultur'a sociata* cu deseversire. Pentru lumea ast'a nu s'ar' feri ei de ómeni, si prin urmare ómenii au s' se ferēșca de ei. Ei zacarescu in ulitia acolo, unde le convine loru, si chiar si carēle trebuie de multe ori s' se oprēșca si s' se le lasē tēmpu, pāna le va fi cu placere a se decide, s' se scōle a lenē si s' se mute intr'altu locu. Ei -su murdari, māncaciosi, stupidi, lenesi si furiosi. Ce admirāmu noi mai multu intr'ēnsii, este sēmtiēmēntulu patrioticu localu; acēst'a e intr'ēnsii desvoltatu pāna la fanaticismu. Déca

se intēmpla, de vre unu cāne din uliti'a vecina cutēza a trece in uliti'a loru, ei toti se ridica si inscenēza unu latratu, in care tōte sunetele posibile si imposibile te asurdiescu, si se incege o lupta inversiunata si fanatică, de ti-se face mila de sermanulu cāne, care a cutezatu s' tréca graniti'a. Si dupa ce o potere mai superiōra in fōrm'a unui toiagu a intevenitu cu succesu in interesulu pācii, atunci multi dintr'ēnsii se retragu impodobiti cu rane gloriōșe. Ranele acestea anevoia se vindeca, de ore ce luptele se repetiescu neincetatu. Bastonulu -ti poté prinde bine spre a te aperá in casu de lipsa in contr'a acestoru bestii. Dara s' se nu cutezi cumva a incepe o actiune agresiva in contr'a vre unui cāne, că o ai patí. Mohamedanii nu suferu, că cineva s' se face acestoru cāni vre unu rēu. Dara ori cātu de gretiosi ar' fi cāni acestia, totusi nici ei nu se abatu dela regul'a, care dice, că nici unu lucru de pre pamēntu nu e asiá de rēu, incātu s' se nu aiba si vre-o parte buna. Trebuie s' se scii, că de maturarea ulitieloru aici ómenii nu se prea ingrigescu. Mai multu decātu ómenii se ingrigescu de lucrulu acēst'a cāni. Ei mánāncu adeca totu ce arūncu ómenii pre ulitia si ce se cuprinde in list'a māncāriloru cānesci.

Incepe si Constantinopolulu a se imbracá pre incetulu in veșmēntulu unei cetāti europene. Dara acēst'a se observa numai prin

pārțile ei cele mai de frunte si mai cercetate. Cele alalte părți, si acestea-su cele mai multe, si-au pastratu pāna in dīlele nōstre caracterulu loru adeveratu turcescu. Ulitiile -su strēnte, intunecōșe si murdare. Abiá totu numai a diecea casa e de piētra, cele alalte suntu de lemn, suntu scunde si murdare, si-su asiediate fāra de nici unu planu, care s' se dé ulitieloru unu aspectu cātu-si de esteticu. Cându ámbli prin cetate, usioru te poti orientá, de ce nationalitate-su locutorii fiescārei cāsi si ulitie. Cāsile turcesci le poti cunōșce de pre acē'a, că ferestriile loru suntu inchise cu grathii dese, cari sēmena tare cu cele ce le-ai vediutu pre la corurile si oratorele de prin besericele manastiriloru de calugaritie. Cāsile grecesce si armenesce se deosebescu de cele turcesce mai numai prin acē'a, că le lipsescu la feresti grathiile acelea. Cāsile si ulitiile cele jidovesce se deosebescu mai alesu prin murdari'a loru cea neintrecuta. Ulitie si strade de ale Europeaniloru affi numai in Pera; ele se distingu fōrte favorabilu prin silinti'a de a-si insusi cātu-si de cātu o infatșiare europēna.

Dara inchein, că Vasilie a datu de unu cicerone de origine din Cinci-Beserici si din patriotismu a facutu acordu cu elu pre o dī. Trebuie deci s' se pornimu si s' se mai vedemu un'a si alt'a.

Victoru.

tiata cu ocaziunea desbaterilor acelu proiectu in Cas'a Magnatiloru.

Escelenti'a Sa chiar la inceputulu vorbirei sale sustiēne, cā proiectulu acest'a - si are bas'a sa in *vechile traditiuni venerabile ale besericeii catolice*.

Cuvēntulu „basa“, cāndu se vorbesce de unu atare proiectu de lege, este tare vagu. Se pōte intielege sub elu detorinti'a umana si caritativa a omului de a se ingrigi de copiii cei mici. In atare intielesu bas'a proiectului acestuia este chiar Māntuitoriulu nostru, care a dīsu de copii: „*Lasāti pruncii sē vina la mine*.“ In intielesulu acest'a inse de securu, cā n'a luatu cuvēntulu „bas'a“, cāci numai nu va sustiēne dēnsulu, cā unu atare proiectu din punctulu acest'a de vedere pōte sē aiba si o alta basa contraria acesteia.

Pōte mai dēparte cuvēntulu „basa“ sē aiba si intielesulu acell'a, cā besericea catolica a portatu totu de-a un'a o deosebita grige de copii, infintiāndu institute pentru copiii orfani, morbosii, neinstruati in religiune si altele. Nici in unu atare intielesu n'a luatu de securu Escelenti'a Sa cuvēntulu „basa“, cāci in tōte institutele acele besericea n'a facutu alt'a, decātu a suplinitu lips'a si nepotinti'a parintiloru, fāra de a face nici o sila nimenui, cum face proiectulu nostru; de unde, intre ce'a ce a facutu besericea catolica cu institutele sale si intre ce'a ce voiesce proiectulu nostru de lege, este o deosebire enorma.

Se pōte luā in urma cuvēntulu „basa“ — aici este *cardo rei* — si in intielesulu acell'a, cā besericea a recunoscutu totu de-a un'a statului dreptulu de a se amestecā in sanctuariulu familiei fāra de a-si face scrupuli de dreptulu naturalu alu parintiloru, cāndu āfla elu cu cale, cā este bine asiā.

Acum o atare idea nunumai cā nu-si are nici o „basa“ in traditiunile venerabile ale besericeii catolice, dara chiar din contra este diametralu opusa principiiloru catolice. Unu atare dreptu nunumai cā nu a concesu besericea catolica statului nici cāndu, dara nu si-l'a concesu chiar nici siesi. Este anume sciutu, cā besericea nu are nici unu interesu mai mare decātu māntuirea sufletelor. Si totusi besericea nu concede, cā copiii necrestiniloru sē fia botezati fāra invoirea parintiloru, desi botezulu este usi'a māntuirei. Ma besericea catolica, cā in tōte lucrurile asiā si in acest'a este tare atenta, cā la nici unu casu sē nu vāteme dreptulu naturei, cāci principiulu ei este, nu cā sē nimicēasca dreptulu naturei, ci cā sē-lu perfectioneze. Din caus'a acēst'a merge mai departe si dīce, cā decā parintii necrestini parasescu pre copilu, atunci pōte sē fia botezatu, fiindu-cā in unu atare casu abdicāndu parintii de dreptulu loru naturalu asupr'a copilului, nu li-se mai vātema nici unu dreptu.¹⁾

Aceste sunt venerabilele traditiuni ale besericeii catolice, ēra nu proiectulu de lege pentru asile, si ori ce omu nepreocupatu, decā arunca o privire preste activitatea besericeii catolice in presente pre terenulu ingrigirei copiloru, venerandele aceste traditiuni le āfla intrupate in unu modu atātu de frumosu si de simpatie si atragatoriu, cātu cu inim'a ranita este silitu a-si intōrce privirea dela acestu proiectu de lege intr'alta parte.

Cui nu e cunoscuta activitatea missionariloru din Chin'a, cari se ocūpa cu creșcerea copiloru. Si ce facu missionarii acestia? Őre silesu ei pre parinti a-si dā loru copiii spre creșcere? Si de ar' voi, acēst'a nu o ar' potē. Dara si de ar' potē, besericea nu i-ar' lasā. Ci chiar din contra missionarii adūna numai pre copiii cei parasiți de parinti si espusi pierirei, fiindu-cā in Chin'a este iertatu parintiloru a-si espune copiii. Numai pre acesti copii nefericiti -i creșcu missionarii si li-se facu ei parinti, dupa ce parintii nu mai voiescu sē mai scia de aceia.

Seau ce facu institutele lui Don Bosco in Frānci'a, Itali'a si Spani'a? Se ingrigescu numai de copiii, ce nu au pre nimene si de cei ce li-i incredintiēza parintii. Si totusi la ce rezultate au ajunsu? Acolo, unde proiectulu nostru de lege nu va ajunge nici cāndu.

Astfelu practisēza besericea catolica astādi venerandele sale traditiuni cu privire la copii.

Sē ni-se pardoneze inse, cā sē analizāmu principiulu enunciatu de Escelenti'a Sa Schlauch mai in detaiu. Decā statulu are dreptu preste dreptulu parintiloru, atunci dreptulu acest'a trebue sē-lu aiba in tōte impregiurārele. Si asiā astādi interesulu statului se dīce, cā poftesce, cā spre incungurarea mortalitāti copiloru, statulu sē se folosēasca de dreptulu acest'a si se introducā asile obligatōre. Ce ar' fi inse, cāndu s'ar' intēplā casulu contrariu, cā nu mortalitatea ei poporatiunea se fia prea mare, si vre-unui statulu i-s'ar' parē, cā ar' fi consultu se mai fia si ucisi unii din copii, cā astādi in Chin'a, pentru cā astfelu se se pūna stavila unei inmultiri prea mari a poporatiunei? Őre totu cu asemenea bucuria s'ar' potē salutā si unu atare proiectu de lege, si Őre potē s'ar' dīce si de acell'a, cā-si are radecin'a in venerandele traditiuni ale besericeii catolice?

Seau se mergemu si mai departe. Decā statulu are dreptu mai mare preste copii decātu cum au parintii, atunci cum se va mai potē condamnā uciderea copiloru din Viflaimu, cāci si uciderea acēst'a o a facutu poterea de statulu, si din resōne de statulu, rēu intielese ce e dreptu, inse totusi resōne de statulu? Si atunci pentru ce besericea i-a mai inferitu pre acesti copii si in catalogulu martiriloru? Seau pentru ce condamnāmu noi atunci pre Paraoni cari ērași din atari resōne de statulu au intratu in sanctuariulu familiei jidoviloru demandāndu uciderea copiloru, cā se nu se inmultisēca jidovii prea tare?

Ēta unde ajunge omulu, decā parasindu terenulu celu securu se pune pre terenulu utopieloru nationaliste, de pre care terenu nu mai e posibilu a judecā nice unu lucru, cum se cuvine!

Revista besericēasca.

Provinci'a metropolitana.

In numerulu 4 alu „Unirei“ amu publicatu sumele, ce s'au colectatu in Archidieceasa pentru ridicarea unui internatu de fete, intru amintirea dīlei de 3 Decembre 1890, cāndu Escelenti'a Sa I. P. D. Metropolitulu si-a celebratu iubileulu sēu episcopescu de 25 ani. Atunci sum'a colectata a fostu 3949 fl. 55 cr. De atunci au mai incursu urmātōrele contribui:

Parochi'a Farāu, tractulu Muresiu-Uiōrei 3 fl. 60 cr. — Tractulu Ari-

esiului 43 fl. — Diece parochii din tractulu Faragāului 46 fl. 94 cr. — Tractulu Dicio-Sān-Martinului 24 fl. — Parochi'a Mogoș-Cosiocani 3 fl. 70 cr. — Parochi'a Seliște, tractulu Turdei 1 fl. — Tractulu Clusului 100 fl. 85 cr. — Patru parochii din tractulu Sibiiului 15 fl. 15 cr. — Parochiele Necrilesci si Mogoș-Birlesci din tractulu Alb'a-Iuliei 3 fl. 50 cr. — Parochiele Lechinti'a si Bogat'a de Muresiu 13 fl. 20 cr. — Parochi'a Sāntiōn'a din dieces'a Gherlei 2 fl. 1 cr. — Parochiele Smigu si Hundorfu din tractulu Ibașfalāului 4 fl. 60 cr. — Parochi'a Bozu din tractulu Sebesiului 6 fl. — Parochi'a Alatoru din tractulu Sibiiului 4 fl. 22 cr. — Parochiele Sumurducu si Gārbāulu ungurescu din tractulu Clusului 3 fl. 62 cr.

Astfelu deci intrēg'a suma pāna in presinte colectata e 4224 fl. 94 cr. v. a., care, pāna la inchiarea colecteloru, remāne depusa spre fructificare la institutulu de creditu „Patri'a“.

Rom'a.

In dīele trecute a aparutu siematismulu besericeii catolice, cunoscutu sub numirea „La Gerarchia cattolica“, pre anulu 1891. Din acēsta interesanta publicatiune āflāmu cu cale a estrage urmātōrele date: Capulu Besericeii catolice, Vicariulu D. N. Isusu Christosu, urmatoriulu sāntului Petru, este Sānti'a Sa *Leonu XIII*. Cu inceputulu anului curentu au fostu: Cardinali 64 (dintre acestia trei au moritu pāna acum); Patriarchi de ritulu latinu 8, ēra de riturile orientale 5; arhiepiscopi si episcopi de ritulu latinu 818; arhiepiscopi si episcopi de rituri resaritene 52; arhiepiscopi si episcopi titulari 308; prelati cu iurisdictione episcopēasca 9. — In acesti 13 ani de Pontificatu a Sāntiei sale Leonu XIII au fostu intemeiate de nou: 1 Patriarchia, 10 arhiepiscopii, 65 episcopii, 1 Delegatiune apostolica, 43 Vicariate apostolice, si in fine 16 Prefecturi apostolice; cu totulu au fostu intemeiate 148 titule ierarchice.

Besericea de ritulu grecescu se subimparte in 4 pārti: a) *Romāni*, cu unu Metropolitulu si 3 episcopi sufragani (Provinci'a nōstra). — b) *Melchitii*, cu unu Patriarchu, 3 arhiepiscopi si 8 episcopi. — c) *Rutenii*, 1 arhiepiscopu si 9 episcopi. — d) *Bulgarii*, cu 3 vicari apostolici.

Austri'a.

Sānti'a sa Pontificele Leonu XIII a adresatu o epistola admirabila cātra Episcopii din Austri'a, in care atragāndu-le atentiunea la pericolele, ce pre dī ce merge se totu inmultescu atātu pentru societate cātu si pentru besericea, -i indēmna, se tiēna regulatu in totu anulu conferintie episcopesci, in cari membrii Episcopatului se se sfatuiēasca despre mijlōcele, ce ar' fi a se luā spre delaturarea rēului. Mai alesu recomānda intieptulu Pontifice instructiunea si creșcerea buna a clerului, infintiarea de reuniuni de totu felulu cu caracteru catolicu, si mai pre susu de tōte *edarea de cārti si foi catolice*, in cari

¹⁾ Const. Benedict XIV. „*Probe te*“ 1751, si Const. „*Postremo mense*“ 1747.

se se p \acute{o} ta desveli uneltirile si atacurile contrarilor, cari parasindu terenulu creștinismului, ducu la pierire societatea si beseric'a, tronulu si altariulu.

Invetiaturile gloriosului Pontifice ne s \acute{u} na si n \acute{o} ne, cari traimu intre impregiurari inca si mai vitrege, dec \acute{a} tu catolicii din Austria. Se cuvine deci, c \acute{a} si credintiosii nostri se d \acute{e} ascultare Pastoriului supremu si se ne sprigin \acute{e} sca lucrarea, care de scopu unicu are numai fericirea adeverata a patriei si a neamului nostru.

Revista politica.

Afaceri interne.

Parlamentulu a am \acute{a} natu siedintiele sale merit \acute{o} re p \acute{a} na dupa serbatorile Pasciloru. In t \acute{e} m \acute{p} ulu acest'a comisiunile deosebite esamin \acute{e} za proiectele de lege strapuse loru, cari voru ajunge la desbateri in plenu dupa reinceperea lucr \acute{a} riloru parlamentare.

Obiectulu discusiunei, at \acute{a} tu in foi c \acute{a} tu si prin comitate, -lu form \acute{e} za proiectulu de lege despre reform'a administrativa. T \acute{o} te semnele ar \acute{e} ta, c \acute{a} discusiunea acelu proiectu va lu \acute{a} dimensiuni cu totul neindatinat \acute{e} . Pentru c \acute{a} nu numai deputatii opositionali agit \acute{e} za in contr'a acelu proiectu, ci si mai multi deputati guvernamentali, ba chiaru si comitatele incepu a se pronunt \acute{a} in contr'a aceluia, spre a-si aper \acute{a} drepturile loru autonomice. Astfeliu dej \acute{a} d \acute{o} ne comitate de frunte au inceputu a face mișc \acute{a} ri in contr'a proiectului, si anume comitatulu Pestei si alu Bihorului, si in scurtu t \acute{e} m \acute{p} u se voru mai asoti \acute{a} de siguru si alte comitate la ac \acute{e} sta mișcare.

Germani'a.

Ministrulu de culte alu Prusiei Dr. Gossler a fostu dimisionatu din postulu s \acute{e} u, si in loculu lui f \acute{u} numitu ministru de culte guvernatoriulu provinciei Posen, contele Zedlitz-Trützschler. — De multu er \acute{a} de prevediutu, c \acute{a} domnulu Gossler nu va pot \acute{e} se rem \acute{a} na la putere, de \acute{o} rece alipirea lui prea mare de protestantismu si de principiile lui Bismarck -lu faceau o pers \acute{o} na neplacuta in ochii centrului catolicu, fara de a c \acute{a} rui concursu efectivu nu e posibilu a guvern \acute{a} in Germani'a. Caderea lui Gossler deci pentru catolicii germ \acute{a} ni e o n \acute{o} ua invingere, si in fapta t \acute{o} te foile recunosc \acute{u} , c \acute{a} Windthorst este acelu, care l'a scosu pre Gossler din postu. — Asemenea si denumirea lui Zedlitz este de a se ascrie dorintiei centrului, c \acute{a} ci dlu Zedlitz este cunoscutu c \acute{a} unu creștinu convinsu si unu contrariu declarat \acute{u} alu liberalismului. Contele Zedlitz e de 54 ani, f \acute{u} nascutu in 8 Decembre 1837. La inceputu s'a dedicatu carierei militare, si a ajunsu la rangulu de maioru; c \acute{a} ndu apoi parasindu statulu militar \acute{u} s'a consacratu afaceriloru publice, a doveditu in t $\acute{o$ te positiunile o istetime deosebita, si o capacitate organizat \acute{o} re extraordinara. In 1888, c \acute{a} ndu s'a retrasu Puttkamer dela ministeriulu de interne, f \acute{u} imbiatu in loculu primu cu acelu portofoliu, atunci inse nu prim \acute{i} .

Este de speratu, c \acute{a} noulu ministru va duce la indeplinire impaciurea catoliciloru, si c \acute{a} astfeliu Germani'a ajutata

de ilustr'a falanga a centrului va pot \acute{e} invinge acelu formidabilu inamicu internu, care este socialismulu si liberalismulu, aret \acute{a} ndu astfeliu lumei intregi ace'a, ce amu accentuat \acute{u} si noi incep \acute{e} ndu deja dela numerulu primu alu f \acute{o} iei n \acute{o} stre, c \acute{a} fericirea statelor \acute{u} si a natiuniloru numai pre bazele creștinismului se p $\acute{o$ te realiz \acute{a} .

Rom \acute{a} ni'a.

„Monitorulu Oficialu“ din 26 Februariu publica decretulu regal \acute{u} , prin care se stator \acute{e} sca alegerile de deputati pentru n \acute{o} u'a camera pre d \acute{i} lele 9, 10 si 11 Aprilu st. n.

Delegatii guvernului rom \acute{a} nu Lahovary si Duc'a s'au reintorsu dela Budapest'a, unde au fostu pentru a reinnoi conventiunea referit \acute{o} re la junctiunea c \acute{a} iloru ferate dela Predealu, respective pentru a infinti \acute{a} junctiuni n \acute{o} ue la Turnulu-roșiu si la Ghimesiu. Negoti \acute{a} riile au avutu celu mai deplinu succesu, si delegatii rom \acute{a} ni s'au bucuratu in totu t \acute{e} m \acute{p} ulu petrecerei lor \acute{u} de cea mai cordiala primire. — Bine ar' fi, c \acute{a} relatiunile amicale dintre aceste d \acute{o} ne state se se consolideze pre t $\acute{o$ te terenele. La ac \acute{e} st'a inse e de lipsa, c \acute{a} mai \acute{a} nt \acute{a} iu se ni-se faca dreptate n \acute{o} ne.

Pregatirile la serbarea jubileului de 25 ani alu domniei regelui Carolu se facu cu mare aparatu. Este probabilu, c \acute{a} la acele serb \acute{a} ri cas'a n \acute{o} stra domnit \acute{o} re va fi reprezentata de c \acute{a} tra Archiducele Albrecht.

Corespondintie.

I.

Budapest'a, 10 Martie 1891.

Desbaterile asupr'a proiectului de lege in siedinti'a casei magnatiloru dela 9 Martie a. c. au fostu at \acute{a} tu de interesante si instructive, in c \acute{a} tu merita se le apretiezu cu putne cuvinte pentru cetitorii „Unirei“.

Inainte de t $\acute{o$ te este caracteristicu, c \acute{a} magnatii nu s'au entusiasm \acute{a} tu asia tare pentru proiectulu de lege despre asilele de copii, c \acute{a} deputatii dietali. De unde deduc \acute{u} , c \acute{a} d \acute{e} ca rom \acute{a} ni protest \acute{a} u in contr'a proiectului de lege, inainte de ce acest'a ar' fi ajunsu pre tapetu in cas'a deputatiloru, atunci nici deputatii nu ar' fi fostu asia de inc \acute{a} ntati pentru utop \acute{a} , ce voiesce se o realizeze acelu proiectu de lege fatalu pentru intr \acute{e} ga ti \acute{e} r'a. In siedinti'a casei magnatiloru a remasu mai numai Ministrulu de culte si instructiunea publica, c \acute{a} se-si apere f \acute{e} tulu seu, si l'a si aperatu cu o logica intortocata, cu care ai pot \acute{e} dovedi si ace'a, c \acute{a} toturoru cetatieniloru nemagiari este iertatu si bine, se le tai limb'a din gura. C \acute{a} ci d \acute{e} ca -ti este iertatu a vatem \acute{a} dreptulu naturalu alu parintiloru fatia cu pruncii lor \acute{u} , d \acute{e} ca adeca in contr'a vointiei parintiloru si cu grea ped \acute{e} psa dictata asupr'a lor \acute{u} , -ti este iertatu se smulgi pruncii din bratiile mamei lor \acute{u} , numai pentru c \acute{a} in asilele de copii se le oferesci ocaziunea de a-si insusi limb'a magiara, de care dupa parerea Ministrului t $\acute{o$ te nationalitat \acute{i} le au mare lipsa si folosu, atunci eu nu precepu, pentru ce nu ar' fi iertatu, s \acute{e} se taia limb'a din gura la o generatiune intr \acute{e} ga nemagiara, c \acute{a} ci in casulu acest'a pruncii, ce s'ar' nasce, ar' inveti \acute{a} inca si mai usioru limb'a magiara, si ar' ajunge si mai cur \acute{e} ndu la fericirile, ce le pune in prospectu

cunoscinti'a acelei limbe. Seau cu alte cuvinte, d \acute{e} ca numai de dragulu limbei magiare -ti este iertatu a vatem \acute{a} dreptulu naturalu, ce-lu au parintii fatia cu pruncii lor \acute{u} , atunci totu de dragulu acelei limbe poti vatem \acute{a} si acelu dreptu naturalu, ce-lu are fiecare individuu la intregitate sa corporala.

Dintre t $\acute{o$ te vorbirile, c \acute{a} te s'au t \acute{i} enutu in cas'a magnatiloru, un'a m'a frapatu cu deosebire, si anume ace'a, ce a t \acute{i} ep \acute{u} t \acute{o} episcopulu latinu Laurentiu Schlauch. Acest'a a aretatu cu cuvinte f \acute{o} rte elocvente, c \acute{a} pruncii inca din etatea cea mai frageda trebuie se se cr \acute{e} sca in spiritulu religiosu-moralu, si cu t $\acute{o$ te acestea, dupa ce a constatatu, c \acute{a} in asilele comunale si de statu nu este ascurata prin proiectulu de lege ac \acute{e} sta crescere creștin \acute{e} sca, nu a dedusu conclusiunea necesaria, ce singura urm \acute{e} za din acele premise adeverate, c \acute{a} adeca proiectulu de lege se se respinga c \acute{a} unulu ce nu este conformu principiiloru creștine catolice de educatiune, ci a dedusu tocmai conclusiunea contraria, c \acute{a} adeca proiectulu de lege se se prim \acute{e} sca.

Multu m'am uimitu, c \acute{a} ndu am vediutu, c \acute{a} numitulu episcopu a trecut \acute{u} cu vederea dreptulu naturalu inviolabilu, ce-lu au parintii dela Domnedieu de a-si cresce pruncii at \acute{a} tu in privintia trup \acute{e} sca, c \acute{a} tu si suflet \acute{e} sca dupa voi'a lor \acute{u} libera si fara amesteculu altor'a. Ac \acute{e} st'a nu ar' fi trebuitu se o faca chiaru d \acute{e} nsulu c \acute{a} episcopu, cu at \acute{a} tu mai v \acute{e} rtos \acute{u} c \acute{a} S \acute{a} nt \acute{a} 'a sa actualulu Pontifice numai acum de cur \acute{e} ndu a insistatu asupr'a acestui dreptu inviolabilu in enciclic'a sa memorabila, care se incepe cu cuvintele „Sapientiae christianae“.

D \acute{e} ca numitulu episcopu ar' fi avutu in vedere respectarea dreptului amintitu, atunci si elu s'ar' fi dechiaratu, inca la desbateri generala, in contr'a proiectului de lege. Pre elu inse l'au sedusu interesele de rasa, fara se cugete, c \acute{a} prin ac \acute{e} st'a nesocotesce si traditiunile besericeei catolice, carea nu a nadasitu nici odata, ci a ajutat \acute{u} totu de-a un'a desvoltarea naturala etnica a diferitelor \acute{u} pop \acute{o} re; ce'a ce o dovedesce nu numai istori'a altor \acute{u} pop \acute{o} re catolice, ci si istori'a poporului magiaru, care numai sub aripile ocrotit \acute{o} re ale besericeei catolice s'a potutu conserv \acute{a} in mijloculu at \acute{a} tor \acute{u} pop \acute{o} re eterogene.

Vorbirea Escelentiei sale Metropolitulu Dr. Ioanu Vancea a fostu o vorbire parlamentara in adeveratulu intielesu alu cuv \acute{e} ntului, c \acute{a} ci nu numai a aretatu t $\acute{o$ te defectele proiectului de lege, ci a indigitatu si principiile, cari ar' trebui se se aiba in vedere la introducerea institutiunei asileloru de copii asia, in c \acute{a} tu acea institutiune se fia o binecuv \acute{e} ntare si nu unu blast \acute{e} mu pentru ti \acute{e} ra. Ce'a ce-ni plac \acute{u} mai multu in vorbirea Escelentiei sale, este s \acute{e} mtiem \acute{e} ntulu acelu de dorere parinti \acute{e} sca pentru s \acute{o} rtea poporului nostru, ce se manifest \acute{a} mai cu s \acute{e} ma in partea din urma a cuv \acute{e} ntarii Escelentiei sale.

La toti Rom \acute{a} ni le va plac \acute{e} — si cu dreptu cuv \acute{e} ntu — espresiunea franca si energica, cu care Metropolitulu greco-orientalu Escelenti'a sa Mironu Romanulu a accentuat \acute{u} in vorbirea sa, „c \acute{a} ast \acute{a} di propagarea limbei magiare este identica cu restringerea totala a limbelor \acute{u} nemagiare, asia dic \acute{u} ndu cu estirparea nationalitat \acute{i} loru nemagiare din patria“. Nu se p $\acute{o$ te inse aprob \acute{a} acea espresiune din vorbirea Domnului Metropolit \acute{u} , prin care a accentuat \acute{u} , c \acute{a} fiacare omu cultu nemagiaru trebuie se aiba cunoscinti'a perfecta a limbei magiare in scriere si vorbire, si c \acute{a} trebuie se

se dé chiaru si barbatloru mai bine situati din clasele inferioare ale poporului ocaziunea de a-si poté insusi acea limba. Acésta concesiune facuta din partea Domnului Metropolitu trece departe preste marginile, între cari trebuie se se restrînga limb'a magiara in sensulu legii de nationalitati, căci dupa liter'a si spiritulu acestei legi nu poporulu, fia elu cătu de bine situatu, trebuie se cunósca limb'a magiara, ci functionarii statului trebuie se cunósca limb'a poporului, seau se fia recrutati chiar' din sinulu respectivei nationalitati, pentru cá ei se se póta întielege cu poporulu.

Trecu preste alte vorbiri, ce s'au mai tiénutu in acésta cauza importanta, cá se nu ocupu prea multu spatiu din colónele „Unirei“, si me grabescu a ve impartasi, cá in cerculu deputatloru din Budapest'a s'a latitu faim'a sensationala, cá Ministeriulu s'ar' ocupá seriosu cu ide'a de a se impacá cu români. Pentru realizarea acestei idei Ministeriulu voiesce se se puna cătu mai curéndu in contielegere cu deputatii români, cari -i avemu in dieta.

Déca este adeverata faim'a acést'a, atunci Ministeriulu nu a apucatu pre calea cea buna pentru impacarea româniloru, căci pre acestia nu -i voru poté representá la unu actu atátu de importantu nescie deputati români, cari in dieta nu au doveditu nici macar' atát'a sém'tieméntu pentru dorerile româniloru, căta a doveditu de repetite ori magiarulu Ludovicu Mocsáry.

II.

Sibiu 16 Martie 1891.

Onorata Redactiune!

Ve rogu a publicá in pretiuit'a foia „Unirea“ urmatóarele rënduri:

Inteliginti'a romána din Sibiu si mai multi fruntasi din comunele vecine avéndu in vedere modulu, in care archiereii nostri s'au luptatu in cas'a magnatiloru contr'a proiectulu de lege despre asilele de copii, in urm'a unei întielegeri prealabile s'au prezentatu ieri Domineca in 15 l. c. la 12 óre a. m. in resiedinti'a Escelentiei sale Dlui Metropolitu Mironu Romanulu spre a-lu felicítá si a-si esprimá multiamit'a si recunoscinti'a.

Acestu omagiu, de sine se întielege, cá a sunatu la adres'a tuturoru prelatiloru români, ce'a ce se vede atátu din vorbirea Domnului Ioanu de Pred'a, tiénuta in numele celoru presenti, cătu si din responsulu Escelentiei sale.

Dlu advocatu Pred'a între altele a accentuat: „Escelentiei Vóstre si celoru alalti prelati români v'a fostu datu de a ve redicá glasulu, si a sustiéne protestele româniloru in contr'a nefericitulu proiectu de lege, in camer'a lordiloru si respective in audiulu lumei întregi culte. Si déca cu tóte acestea nu a fostu rezultatulu celu doritu, apoi vin'a o pórtá numai siovinismulu, la care se restrînge adi ori ce idea mai salutara pentru patria. Dar' totusi amu obtiéntu unu resultatu, si anume cá s'a doveditu *urbi et orbi*, cá români in fati'a periculeloru, ce -i amenintia in esistinti'a lor, dela micu pâna la mare *un'a suntu*, si cá prelatii români pastréza deplina tragere de inima pentru némulu lor si suntu totu de-a un'a gata a aperi cá barbatia interesele de esistintia si prosperare ale turmei incredintiate pastorirei loru etc.“

Escelenti'a sa tare emotionatu a accentuat între altele: „cá si de astadata archiereii români, fára deosehire de confesiune, atátu aceia, cari au vorbitu, cătu si aceia, cari fiindu tómpulu inaintatu n'au potutu tiéne vorbirile lor, au fostu cu totii patrungi de insemnatatea causei, si me bucuru, cá vederile archiereiloru suntu in armonia cu vederile poporului. Desi rezultate positive nu s'au ajunsu, dar' prestigiulu rumâniloru s'a inaltiatu, care va fi unu factoru in viéti'a de statu, si de care trebuie tiénutu contu“.

Invitare la prenumeratiune.

Cu inceputulu lui Aprilu a. c. deschidemu abonamentu nou la „Unirea“. Pretiurile suntu insemnate in fruntea fóiei.

Rogámu pre acei domni, a carorú abonamentu espíra cu finea lunei curente, sè si-lu renoiéscá de tómpuriu.

Redactiunea si administratiunea fóiei va face si pre viitoriu totu posibilulu, cá sè cástige simpatiele cetitoriloru. Rogámu in schimbu pre preastimatii cetitori, cá sè lucreze in cerculu cunoscutloru sèi intr'acolo, cá numerulu abonatiloru sè ni se sporéscá.

Redactiunea si Administratiunea
„Unirei“.

Serbatorile septemánei.

Domineca in 3 Martie st. v. Dominec'a lasatului de bráza. Dominec'a acést'a este cea din urma inainte de inceperea postului. Se face in ea aducere aminte de caderea protoparintiloru nostri Adamu si Ev'a. Acést'a se întémpa, cá credintiosii se se indemne la observarea preceptulu postulu vediédu, unde au ajunsu protoparintii nostri prin neobservarea preceptulu dela o singura bucata din pomulu celu opritu. Septemán'a dupa Dominec'a acést'a este cea de ántáin din postu. Postulu acést'a tiéne proprie 48 zile. Luni, Marti, Miercuri, Joi si Vineri in tóte septemánile aceste este si ajunare. Dominec'a si Sámbat'a inse afara de Sámbat'a mare numai postu. Dilele de ajunu din cele 7 septemáni a postulu forméza decim'a anului, ce o dámu lui Domnedieu, cá o decima a tómpului. Cáci cele cincii zile de ajunu din cele 7 septemáni a postulu facu la olalta 35 zile. La aceste se mai adauge Sámbat'a mare, si suntu 36 zile, dupa ace'a se mai adauge nóptea inviárei, care face $\frac{1}{2}$ di. 36 $\frac{1}{2}$ zile suntu inse chiar a 10-a parte din 365 zile ale anului.

La numerulu de fatia alu fóiei nóstre alaturámu unu adausu, care cuprinde 1. Cuvéntarea tiénuta in cas'a Magnatiloru la 9 Martiu 1891 de cátra Ilustritatea Sa Dr. Victoru Mihályi. — 2. Anintirea lui Ludovicu Windthorst.

Noutáti.

Ovatiuni Escelentiei Sale I. P. S. D. Metropolitu Dr. Ioanu Vanoea. Inteliginti'a precum si damele române din Blasiu s'au grabitu a-si descoperi sém'tiemintele de reverintia si recunoscintia fatia de preaiubitulu nostru archipastoriu pentru energí'a, cu care a aperatu la 9 a l. c. in cas'a magnatiloru interesele besericeii si a natiunei nóstre periclitata prin proiectulu de lege despre asilele de copii. Totu din acelu incidentu opidanii din Blasiu au prezentatu Escelentiei sale o adresa de felicitare fórté elegantu adiustata, in care -i multiamescu in terminii cei mai caldurosi. Adres'a se inchie cu urmatóarele cuvinte: „Pentru puternic'a si grandiósa aপরার parintiéscá ve suntemu si noi cu mare recunoscintia si multiamita fiéscá precum de presente asia si pre venitoriu. — Ne rogámu cu inimi curate preabunului Domnedieu, cá se ve lungéscá firulu vietii in potere deplina, cu perfecta sanetate, cá se poteti totu astfelu protestá si aperi de cáte ori poporulu iubit in periclu se va aflá, éra noi ne vomu implini numai sacr'a detorintia fiéscá. Ve vomu ascultá, si in limb'a nóstra dulce pururea ne vomu rogá inaintea altariulu Domnului, cá atotopotintele se ve daruiesca o dulce viéti'a si multi ani fericiiti se traiti!!!“ In numele opidaniloru Blasieni e provediuta adres'a cu 24 subscrieri. Noi inca ne asotiámu la ovatiunile facute zelosulu Prelatu.

Dela Curte. Curtea regéscá Sámбата la 14 a l. c. a parasitu capital'a Ungariei, unde a petrecutu de vre-o 6 septemáni. Maiestatea Sa Regin'a insottita de archiducele Franciscu Salvatoru si archiduces'a Mari'a Valeri'a la 7 óre si 45 minute sér'a a plecatu cu trenu separatu spre Triest, de unde -si va continuá caletori'a prin Miramare la Corfu. Ér' Maiestatea sa Monarchulu a plecatu din Budapest'a la 8 óre 30 minute sér'a sosindu in Vien'a Domineca la 5 óre diminéti'a.

Din archidieceasa Aureliu Fodoru administratoru parochialu in Aindulu de susu fu denumitu de parochu in Panticeu tractulu Dérgei. — Avramu Vladu parochu in Ernot-fai'a fu dispusu cá parochu in Alfalau tractulu Giurgeului.

Contr'a proiectulu de lege referitoru la asilele de copii au protestatu si alegatorii români din cerculu electoralu alu Tráscaului presentându-se 500—600 la conferinti'a tiénuta in Câmpeni la 18 Februariu a. c. Éra alegatorii cerculu Huiedinului s'au intrunitu la 3 Martie in Huiedinu in numeru de 600 si in unanimitate s'au dechiaratu contr'a acelu proiectu daunatiosu besericeii si natiunei nóstre.

Multiamita publica. O. D. Abelu Popu administratoru parochialu greco-catolicu in Tievaniulu micu a donatu pre sém'a besericeii nóstre române greco-catolice: 1 icóna cu rame aurite in marime de 2 metri, care icóna representa pre D. N. Isusu Christosu cá invetiatoriu, a procuratu totu Dni'a sa 2 sfite impreúna cu ornatele apartiénetóre de ele, 2 stindarde, 1 cadelnitia, 1 potiru, 1 cruce si 4 rënduri de vesminte pentru ministranti, pentru care fapta nobila si pre acésta cale i-se aduce multiamit'a cea mai fierbinte. Totu pre sém'a sánteii besericeii Teodoru Angelu a facutu gratis unu dulapu, deci si lui se aduce multiamita. Tievaniulu micu la 9 Martie 1891. Unu poporeanu románu unitu in numele celoru alalti.

Alu doilea congresu internationalu pentru stergerea sclaviei se va tiéne din 28—30 Aprilu a. c. in Brusel'a. Voru participá la elu mai multi scrutatori de ai Africeii, precum si reprezentantii societátiloru antisclavice germane, belgice, franceze si italiene. Congresulu va cercá, se afe o modalitate, dupa care suntu a se procurá mijlócele de lipsa spre a promová mişcarea catolica antisclavica si a conduce espeditiuni militare in Afric'a.

Coru de plugari. O. D. Iosifu Stupineanu parochu greco-catolicu in Secasiu comitatulu Carasiu-Severinu (dieces'a Lugosiului) cu dtu de 19 Februariu a. c. ne scrie, cá zelosulu invetiatoriu greco-catolicu din acea comuna, care in tóte privintiele e la culmea misiunei sale, indata ce a venitu in comuna, fiindu cántaretiu bunu s'a ingrigitu se formeze unu coru vocalu, compusu din plugari, — dupa cum au si alte comune mai insemnate de prin Banatu. La indemnulu amicalu alu invetiatoriu au alergatu a se inscrie de coristi nu numai juni tineri, dar' si ómeni mai inaintati in etate; din acestia invetiatoriu a alesu 21, între cari suntu si persóne de 50 ani. Progresulu facutu pâna acum de acestu coru pune in uimiri pre totii si dá dovedi mai pre susu de ori ce indoiéla atátu despre talentulu invetiatoriu, cătu si despre zelulu si diliginti'a coristiloru. Spre a se procurá pre sém'a coristiloru hártie de note si spre a acoperi alte spese, s'a datu unu concertu, care avú unu succesu fórté multiamitoriu. In 8 Martie se va dá alu doilea concertu de cátra coristi, cá din venitululu aceluia se se puna basa la unu fondu alu corulu de plugari. La serbatorile sánteii Invieri, care e si bramulu besericeii greco-catolice, se va cántá pentru ántái'a óra liturgi'a pre note de corulu plugariloru. Succesu bunu si imitatoru multi dorimu noulu coru.

„Rodn'a vechia“ societate actionara de imprumutu si pastrare fundata cu unu capitalu actionariu de 8000 fl. a avutu cu finea anului 1890 profitu curatu 708 fl. 19 cr., din care suma 68 fl. 19 s'au adusu la fondulu de reserva ce a crescutu la 455 fl. 51 cr., éra 640 fl. s'au impartitu cá divenda de 8% între actionari.

† Petru Alesandru Maupas, Archiepiscopulu Dalmatiei dupa unu morbu indelungatu a repausatu la 8 Martie in Zara. Elu s'a nascutu in 1813 la Spalato, in 1855 ajunse episcopu in Sebenico, éra la 1862 archiepiscopu in Zara.

† Principele Jérôme Napoleon a repausatu in Rom'a Marti (17 l. c.) la 7 óre sér'a. Elu fu nascutu in Triestu la 9 Septembrie 1822 si a fostu alu doile fíiu alu exregelui Jérôme Napoleon.

PARTE SCIENTIFICA-LITERARIA.

Trasuri din orele din urma a victimelor gilotinei in revolutiunea franceza.

(Urmare din Nr. 10.)

Putine cântari si-au câstigat in scurtu tîmpu o popularitate asiá mare cá Marseillais'a in revolutiunea franceza, si totusi pre tîmpulu terorismului si autoriulu cântecului acestuia canibalicu inca a fostu prea moderatu. Rouget de l'Isle autoriulu Marseillaisei erá pre aci sè fia inchisu si gilotinat in tómn'a anului 1793, fiinducá si elu apartièneá partidei moderate a girondiniloru. Scapá inse fugindu preste granitia in Germani'a. Dietrich inse din Strassburg, care nu poteá admirá destulu Marseillais'a, si atát'a erá de entusiasmatu de frumseti'a revolutiunara a ei, fu totu pre atunci prinsu cá girondinu prea moderatu, dusu in Parisu si acolo gilotinat. Poporulu selbategitu, ce stá in giurulu esiafodului -i cântá Marseillais'a lui cea iubita, pâna cându carnificele -i gilotiná capulu.

Nu multu dupa Dietrich fu gilotinat si calugarulu apostatu Eulogiu Schneider, fiindu-cá prin despotismulu sèu fara margini cá procuroru la tribunalulu revolutiunariu din Alsati'a cadinse inaintea conventului in suspitiune, cá voiesce a fundá o republica independenta alsatianá. Calugarulu acest'a apostatu a fostu acel'a, care tradusese Marseillais'a pre limb'a germána. Cându se vediu calugarulu apostatu in orele din urma ale vietii sale, atunci numai i-se deschiseru ochii, cá sè véda marimea peccatului, in care a cadintu, si cátu de amaru lucru este a-si fi pierdutu din inima pre Domnulu Domnedieulu sèu. Erá palidu cá paméntulu, cându ostasii -lu scóseru din prinsóre si-lu puseru pre caru spre a fi dusu la gilotina. Cu tóte aceste nu-si mai aduceá atunci aminte de Marseillaisa, ci cu ochii redicati in continuu cátra ceriu recitá psalmulu de penitintia: *Miserere*.

Unulu dintre revolutiunii cei mai vulgari a fostu cavalerulu de curte Armand de Gontaut Biron. Asupr'a reginei divulgá tare multe faime urite. Cu tóte aceste teroristii nu-lu crutiara nice pre elu, si in 31 Decembre 1793 trebui sè cada si capulu lui sub gilotina. Cându carnificele -lu scóse din prinsóre spre a-lu duce la esiafodu, atunci -si facu inca odata curagiu, luá unu paharu de viuu si-lu imbiá cu elu pre carnifice dicându-i: *„Ia-lu si-lu bé, cá la maiestri'a Dtale ai lipsa de curagiu.“*

In inim'a sa inse erá consciu de tóte peccatele sale, si sufletulu si-lu întórse deplinu la Domnedieulu marturisindu-se publice de peccatosu, cáci cându se sui pre esiafodu, atunci intorsu spre publicu díse liniscitu: *„Eu moriu, fiindu-cá mi-am tradatu pre regele si pre Domnedieulu meu.“*

La 8 Decembre 1793 fu gilotinata si contes'a Dubarry ultim'a maitresa a regelui Ludovicu XV, care lasáse nepotului sèu Ludovicu XVI revolutiunea cá ereditate. Pre drumu cátra esiafodu strigá in tóte pârtile dupa ajutoriu. Smulse de pre ea tóte juvelele si le

oferiá aceluia, care o va mântui. Cine ar fi cutezatu inse a face acést'a? Cându carnificii o suira pre esiafodu, si voiru a o legá, atunci se opuse din tóte poterile, si se batú cu ei, cátu in bataia -i rupseru tóte vesmintele de pre ea, si chiar si cându erá intinsa inaintea gilotinei si grumadiulu strínsu intre dóue lemne, inca mai strigá carnifelui, sè o mai lase unu minutu si sè nu o gilotineze, asiá de tare o a fostu legatu desfrénulu regescu de lumea acést'a. Si-a uitatu miser'a femeu, cá in mominte asiá nefericite, cum au fostu acele, cându fu dusa la gilotina, nu ajutoriulu omenescu, ci singuru si numai întórcerea cátra Domnedieulu poteá sè-i aduca mângaiare spre a poté bé in linisce paharulu celu amaru alu mortii.

Diametralu opusa a fostu portarea nobilei surori a regelui Ludovicu XVI, cându fu executata. Tribunalulu revolutiunariu o judecá la mórte la olalta cu mai multi nobili. Atunci Dumas presiedintele tribunalului díse: *„Cându se va vedé pre esiafodu incungiuurata de atátia nobili, va cugetá, cá e in Versailles in curtea regéscu.“* Pre carulu fatalu se aflá cu dèns'a si o femeu réu imbracata. Atunci nobil'a sora a regelui -si rupse o bucata din vesmèntulu sèu, si o dede acelei femeu, cá sè-si acopere pieptulu barem. Sub gilotina si-a tîenutu ochii in continuu indreptáti spre ceriu cá calatoriulu spre drumulu sèu.

La inceputulu anului 1794 veni rëndulu si la Gobel episcopulu constitutionalu alu Parisului. Nefericitulu acest'a Gobel a fostu acel'a, care, nefacându-si nice unu scrupulu, depuse juramèntulu pre constitutiunea civila a clerului si astfelu ajunse episcopu in Parisu; elu a fostu acel'a, care in parocsismulu revolutiunariu de pre tîmpulu terorismului in mijloculu conventului calcá in petióre crucea, ce si-o luase josu de pre pieptu, exclamându: *„Nu e destulu, cá amu ucisu pre tiranulu trupuriloru (pre regele), trebuie sè ucidemu si pre tiranulu sufleteloru“* (pre Christosu). Pentru atát'a blasfemia inse -lu ajunse pedéps'a meritata. Pentru teroristi fu si elu prea moderatu, si cá pre atare -lu judecaru la gilotina. Cându audi Gobel despre acést'a, atunci cá unu vulcanu se tredí in elu sèmtiulu de penitintia, si atunci sarutá crucifisulu, pre care-lu calcase mai inainte in petióre. Inainte de a fi dusu la pierdiare, rogá pre vicariulu sèu Lothringer, cá sè-i dé absolutiunea in momèntulu, cându va fi scosu din prinsóre, si acest'a i-o si dete. Pre drumu cátra esiafodu recitá cú multa pietate rogatiunile dela esirea sufletului, si facându-si cruce si privindu inca odata cátra ceriu a moritu sub gilotina cu resignatiunea unui adevèratu penitente.

Totu asemenea mori si Lamourette episcopulu constitutionalu alu Lyonului. Fiindu in prinsóre cugetá, cá nu poté face unu lucru mai placutu lui Domnedieulu in favorulu sufletului sèu, decátu instrúându pre sotii sèi din prinsóre in adevèrurile de credintia, prin ce pre multi consoti de suferintia i-a intorsu la Domnedieulu in orele loru cele din urma.

Inaintea loru -si revocá juramèntulu depusu pre constitutiunea civila a clerului. Cându i-se ceti sentinti'a de mórte, atunci aretându spre frunte díse: *„Nu, amicii miei, cugetarea nu se poté gilotiná, si cugetarea face pre omu.“* Era despre gilotinare díse, cá *„e numai o lovitura in céfa“*.

La 14 Iuniu 1794 fura executate 33 de calugaritie de pre Montmartre la olalta cu abatis'a loru, duces'a de Montmorency. Revolutiunii dinainte de terorismu le conceseru sè traiésca privatu inse fara a portá vesminte calugaresci. Robespierre cu teroristii inse se temeáu, cá si nisce fiintie atátu de inocente inca voru periclitá libertatea ace'a, ce gilotiná pre atátia ómeni nevinovati. Pre cale cátra gilotina cântáu psalmulu mortiloru: *„De profundis clamavi ad te Domine,“* si totu asemenea pre esiafodu nu incetá cântarea, decátu cându cadíu capulu si alu celei din urma. Totu asemenea cântaru *„Te Deum laudamus“* si calugaritiile Carmelite in numeru de 17, cari fura gilotinate in 1794.

Cátra capetulu terorismului veni rëndulu si la archirevolutiunii Danton si Robespierre. Danton cându erá pre aci sè fia prinsu, díse amiciloru sèi, cari -lu sfatuiru sè fuga: *„Au poté sè-si duca omulu si patri'a cu sine?“* In fati'a gilotinei inse -si pierdú curagiulu, desi -si strigá elu siesi: *Curagiu, Danton!*

In urma cadíu si Robespierre, Satan'a revolutiunii. Cându fu prinsu, atunci cercá a se sinucide cu unu pistolu. Nu-i succese inse, si se raní numai greu la o falca, carea si-o legá elu insu-si cu o cârpa alba. Susu pre esiafodu carnificele -i smânci cârp'a de pre falca. Fiindu inse cârp'a prinsu de carne prin sângele inchiegatu, smâncirea ei -i causá dorere, cátu racni, de resuná totu piatiulu revolutiunii. Curéndu -i cadíu capulu, si poporulu jocá in giurulu lui de bucuria, vediéndu cá a scapatu de monstrulu omenimei.

Poetii nostri.

In numerulu 6 alu „Unirei“ in unu articulu intitulatu „Tinerii poeti din clerulu nostru“ in tonulu celu mai moderatu si de bine voitriu amu fostu facutu atenti pre poetii si candidatii nostri de preoti, cari se încerca pre terenulu poeticu, cá se se ferésca de a imitá in încercáre loru spiritulu poesfeloru lui Eminescu, fiindu cá Eminescu este poetulu ideiloru lui Budha si alui Schopenhauer, si cei ce imitéza spiritulu lui Eminescu eo ipso se facu apostolii lui Budha si alui Schopenhauer. Si spre comprobarea asertiunii nóstre ne-amu provocatu in nota la dóue poesii mai recente aloru doi autori din clerulu nostru, in cari nu numai spiritulu celu bolnavu alu poesfeloru lui Eminescu este imitatu in modulu celu mai evidentu, ci chiaru si cuvintele si obiectele de predilectiune alui Eminescu, cum suntu: Vapai'a lunei, pustíulu si teiulu, care lui Eminescu atát'a i-a fostu de dragu, cátu si la momèntu, n'a doritu se i-se puna crucea, ci unu teiu. Si ideile espuse de noi acolo le sustiènemu si acum cu tóta hotarirea fara de a avé absolutu nimicu in contr'a nici unei persóne.

Poetiloru nostri inse, cari au devenitu pentru ace'a nedumeriti, si cari prin articulu nostru dícu cá s'au aflatu vatemati, le dícemu numai atát'a, cá multu mai tare s'ar vatemá

bescic'a, cându ar' scî, că in adevèru dènsii că ministri ai ei suntu că Eminescu convinsi, că „mortii dormu de veci in respire“, si că viéti'a cealalta „e o nimic'a fără margini“, si cându bescic'a n'ar' crede, că si noi, că lucruri de aceste le-au scrisu mai multu din nepricepere tinerésca. Căci déca in adevèru ar' fi dènsii convinsi de lucruri de aceste, atunci nu le-ar' mai remăne decātu se primésca sfatulu datu in capetulu articolului nostru amintitu mai susu.

Deci inca odata le dîcemu din inima curata tineriloru poeti din clerulu nostru, se rumpa odata pentru totu de-a un'a cu ide'a de a imită spiritulu poeselorui lui Eminescu, care este negatiunea depina a creştinismului si apoteos'a nihilismului lui Budha si Schopenhauer, căci la din contra ne vomu face detorfa si pre venitoriu, pâna cându abuzului acestuia se va pune capetu in clerulu nostru. Scria poetii tineri din clerulu nostru poesi in spiritulu, in care unulu din ei in Nro 8 alu Familiei a scrisu o poesia despre cele trei virtuti teologice, si atunci fia securi, că nu vomu avé pentru ei decātu cuvinte de lauda, de câte ori voru produce ceva bunu.

Atal'a.

Novela de F. R. de Chateaubriand.
(Continuare.)

Intr'acestea se aduce unu copilu inaintea misionariului, pre care l'a botezatu la tiermulu unui isvoru incungiuat de flori de iasminu, in vreme ce de alta parte unu sicriu pornia spre livad'a mortii. De alta parte sub unu stejariu doi miri primiáu binecuvèntarea casatoriei. Dupa acestea pastoriulu sufletescu mergeá inainte binecuvèntându stâncile, arborii si isvórele, precum odinióra a binecuvèntatu si Domnedieu agrii inca nesemenati dându-i de moştenire lui Adamu. Procesiunea acést'a a popóruului cu preotulu mi-se intipariá in sufletu, aducându-mi aminte de pribegirea celoru de ántáiu (familii, cându Semu si cu fiii sèi au strabatutu pâna dincolo in pamèntu necunoscutu calauziti de caletoriulu sóre.

Vreám sè scíu dela pustniculu, in ce chipu -si guvernéza elu fiii sèi sufletesci. La acést'a elu mi-a respunsu binevoitoriu: „Nu le-am datu nici o lege; nu i-am invetiatu nimicu altu ceva, decātu sè se iubésca unulu pre altulu, sè adoreze pre Domnedieu si sè speréze intr'o viéti'a mai buna. Aceste cuprindu in sine tóte legile din lume. In mijloculu satului poti vedé o cladire ceva-si mai mare. In tèmpu de plóia ea le servece dreptu capela. Acolo se adúna ei diminéti'a si sér'a, că sè dé lauda lui Domnedieu, si déca eu nu sum de fatia, celu mai betránu indeplinesce rogatiunea. Dupa ace'a iesu la câmpu spre a lucrá. Desi proprietátile suntu despartite, pentru că unulu fiecare sè invetie economi'a, bucatele totusi se asiédia intr'unu locu, că astfelu sè se sustièna iubirea fratiésca.“ Cuvintele calugarului m'au farmecat. Sèmtiám sublimitatea acesteii vietii muncitóre si stabile fatia cu viéti'a pribéga si lenesia a selbateciloru.

O, René! nu cártescu in potriv'a lui Domnedieu, dar' -ti marturisescu, că sèmtu o dorerósá parere de réu atunci, cându -mi aducu aminte de acésta societate evangelica. Ce fericitu m'ar fi facutu o viéti'a traita pre acele tiermuri cu Atal'a. Mi-s'ar fi sffirsitu tóte pribegile mele. Acolo lângá o femeia, necunoscutu de ómeni, ascundiéndu-mi fericirea in sèntulu paduriloru, acolo dîcu mi-s'ar fi scursu

viéti'a, cum se scurgu rîurile din pustietate, ce n'au nici unu nume. In locu de acésta pace nu m'ar fi isbitu atâtea furtuni. Dar vai! eu jocari'a vecinica a sortii, aruncatu din tiermu in tiermu, esilatu pre unu lungu tèmpu din patri'a mea, la reintórcere n'am aflatu nimicu, afára de colib'a parintiésca zacúndu in ruine, ér' in mormèntu prietenii miei. O! acést'a a trebuitu sè fia destinulu lui Şakta! . . .

Dram'a.

Viu erá visulu fericirei mele, dar scurtu a si tièntu!

Cându, colea càtra amédi, ne apropiámu de pescera, mi-s'a parutu lucru fórte strainu, că Atal'a nu ne intèmpinà. O spaima neintielésa m'a cuprinsu. Intrându in pescera nu cutezám sè strigu pre fét'a lui Lopez; inim'a mea lantiuita de atáta tristétia prea grozavu s'ar fi sgduitu, ori capetám respunsu ori nu. Infricatu si mai multu de negur'a ce se impainginise la gur'a pescerei, dîsei pustnicului: „O, te rogu . . . pre tine te scutesce si insotiesce ceriulu; strabate inainte prin acésta intunecime.“

Cátu de slabu este acel'a preste care domnescu patimile; câtu de tare inse este acel'a, ce se increde in Domnedieu. In inim'a blánda si vestejita de 76 ani a betránului mai multu curagiu erá, decātu in tóta caldur'a tineretiei mele. Omulu pácii past in pescera, pre cându eu infricatu am remasu afára. Intr'ace'a din adènculu stâncei o vóce slaba, asemenea unui suspinu, -mi loví urechi'a. Cu unu tîpetu puternicu, si cu poteri recástigate me aruncau in pescera. O, spiritele parintiloru miei! singuri voi a-ti fi cunoscutu vederea, ce mi-se aretá ochiloru.

Pustniculu aprinse o facla din lemnu de bradu; tremurându cu mân'a o tièneá de-asupr'a asternutului Atalei. Frumós'a femeia zaceá razemata pre còte cá mórtá; pèrulu -i erá in disordine. Pre fruntea ei straluciau sudorile chinului. Privirea-i de jumetate stînsa cercá inca sè arete iubirea, ce-mi pastrá; buzele ei voiaú sè-mi surida inca. Lovitu cá de unu trásnetu, cu ochii scaldáti in lacrimi, cu bratiile stinse, cu buzele jumetate deschise, stám inaintea ei nemişcatu. Tacerea ne cuprindeá pre câte-si trei!

Pustniculu intr'unu târdiu o rupse dîcúndu-mi: „Suntu friguri pricinuite de oboséla; déca ne vomu linisci si vomu rogá pre Domnedieu, elu se va indurá spre noi.“

La vorbele aceste sângele meu sleitu incepú sè sbocote din nou, si dupa firea omului selbatecu din estremulu spaimiei la mormèntu m'am aruncatu in bratiile celei mai dulci increderi. Dar Atal'a nu m'a lasatu multu in acésta positia. Scuturându-si tristu capulu, ne facú semnu sè pasimu mai aprópe de asternutulu ei.

„Parinte,“ dîse dorerosu feciór'a, „aprópe-su de clip'a mortii. O, Şakta! ascúta si nu desperá, dorerós'a taina, ce atát'a am ascuns'o inimei tale, pentru că sè nu te facu preá nefericitu . . . Te rogu inse, nu me intrerupe. Inlantiuesce-ti bine sèmtiemèntulu dorerii, sè nu-ti isbucnéscá, căci preá mi-ai grabí trecerea din acésta lume . . . Multe trebue sè-ti

spunu despre batáile doreróse si amare ale inimei mele . . . si greutatea nespusa, ce-mi apása sufletulu . . . ce-mi apása pieptulu . . . sèmtu că nu potu sè me grabescu destulu.“

Dupa câte-va minute de tacere Atal'a continuá:

„Trist'a mea sórte s'a inceputu dóra mai inainte de ce am vediutu lumin'a dílei. Conceputa in pântecele maicei mele intre doreri si nenorociri, multe chinuri i-am pricinuitu. Ea m'a adusu pre lume cu pericolulu de a-si pierde viéti'a, ér' de viéti'a mea nu erá sperantia. Cá sè me mântuiesca, mam'a facú o promisiune sánta; s'a legatu inaintea reginei ángeriloru, că -i voiu inchiná ei vergur'a mea, déca -mi va tièné viéti'a. Mare promisiune acést'a; ea me duce in mormèntu!“

„Erám de 16 ani, cându am pierdutu pre mam'a. Câte-va óre inainte de mórtéa ei m'a chiamatu lângá patu-i si mi-a dísu: „Fíic'a mea! tu scíi, ce felu de juruintia am facutu pentru tine. Vrei sè dái de mintiana pre maica-ta? . . . O, Atal'a! te lasu intr'o lume nevrednica sè pórté in sèntulu sèu o creştina; te lasu intre idololatrii ce persecutéza pre Domnedieu parintiloru tei, pre acelu Domnedieu, care te-a chiamatu pre lume si te-a sustièntu intr'unu modu miraculosu. O, iubit'a mea fíica! déca tu imbraci vélulu vergur'iei, nu pierdi nimicu altceva decātu gândurile casniciei, decātu suferintiele mistuitóre, ce au sdrobitu sèntulu maicei tale. Vino dar, iubit'a mea, vino si jóra pre tipulu maicei Domnului, inaintea maicei tale moribunde, că tu nu vei fi tradatórea mea inaintea ceriului. Gándesce, că eu m'am legatu pentru tine, că sè-ti mântuiescu viéti'a; si déca tu nu vei implini juruinti'a mea, vei aruncá sufletulu mamei tale in chinurile de veci.“

„O, mama, de ce ai vorbitu astfelu?! Si tu, obiectulu dulce si tristu alu suferintieloru mele, o, Şakta iubitulu meu! vedi tu, ce ne-a adusu nemilós'a nóstra sórte. . . ! Versándu lacrimi m'am repeditu la pieptulu maicei mele, i-am promisú tótu, ce-mi cereá. Maic'a me amenintiá cu blastèmulu ei, déca vre-odata -mi voiu calcá cuvèntulu. Dupa ce puse preste mine acésta legatura, stringúndu-me la sèntulu sèu si-a datu sufletulu.“

„La inceputu nu sèmtiám asiá greu pericolulu juruintiei mele. Erám superba de acést'a, si déca priviám in giurulu meu, nu aflám decātu tènéri nevrednici de mân'a mea; me bucurám, că nu am altu sotiu decātu numai pre Domnedieu maicei mele. Mai târdiu inse te-am vediutu pre tine, ántái'a data cá prinsoneriu. Compatimiám sórtea ta si am indrasnitu sè-ti vorbescu lângá rugulu din padure. O, atunci am sèmtitu, câtu de mare este juruinti'a mea.“

(Va urmá.)

Bibliografia.

Famili'a — diariu beletristicu-literariu in numerulu 9 a. c. cuprinde: „Preste-unu veac“. — „Marióra“ (novela). — „Bibliografie“. — „Nume familiare románesci“. — „Cugetári“. — „Scrisori càtra unu tinér cleric“. — „Serata „Armouiei“ in Cernáuţi“.

— „Soriórele.“ — „Literatură și arte.“ — „Teatru și musică.“ — „Biserică și școlă.“

In numerulu 8 pública „Famili'a“ o naratiune cu titulu: *In ciud'a lui Domnedieu*. Cuprinsulu ei este urmatoriu: Unu omu ori ce faceá, si ori câtu lucrá, erá totu seracu. Pentru ace'a si-a propusu sè mérge sè întrebe, pre Domnedieu, cá lui de ce nu-i dá nimicu, macarcá lucrá? Pre drumu a întâlnitu pre unu omu putredu de bogatu, care nu mai scia, ce sè faca cu avut'ia. S'au dusu acum amên-doii la Domnedieu. Prin Sântulu Petru au capetatu rêsponsulu dela Domnedieu, cá „celui ce are, i-se va dá, si celui ce n'are, si ce i-se pare, cá are, i-se va lud“. Atunci seraculu, care nu mai aveá decátu unu sumanu, s'a apucatu si si-l'a arsu, cá sè faca lui Domnedieu ciuda, vediéndu cá nu mai are ce luá dela elu, si apoi totu dícea: „Éca -mi facu gustulu meu, in ciud'a lui Domnediu.“ Preotii nostri, si chiar si „celu din Blasiu“, care n'are nici litere initiale, si care díce „Famili'a“ — desi nu ne vine a crede asiá ceva despre unu preotu — cá o a aperatu pentru murdar'ia de aceste, ar' trebui la lapada-

tári de aceste literarie sè le arete usi'a, nu sè suferé sè le cetésca fetele loru nevinovate.

Romänische Revue fóia periodica politica literaria edata de Dr. Corneliu Diaconovich. Directiunea: Vien'a VIII, Feldgasse 15, costa pre anu 10 fl. Fascic. III—IV din 1891 cuprinde: „11 Milionen Romänen.“ — „Das Bucuresei-er Memorandum.“ — „Die Segnungen des Dualismus.“ — „Die Brüder Hurmuzachi.“ — „Die Romänen gegen die Zwangsbewahranstalten in Ungarn.“ — Ethnographie und Folklore in der Bucovina.“ — „Gruj-Sänger.“ — „Macedo-Romänische Volkslieder.“ — „Die Basch-Araba und die Anfänge des Romänischen Staates.“ — „Die geizigen Brüder.“ — „Rundschau.“ — „Literatur.“

Recomandámu cu tóta caldur'a acestu escelentu periodicu.

Editoru si redactoru respundietoriu:
Dr. Vasiliu Hossu.

Burs'a de Budapest'a.

Din 18 Mart. st. n. 1890.

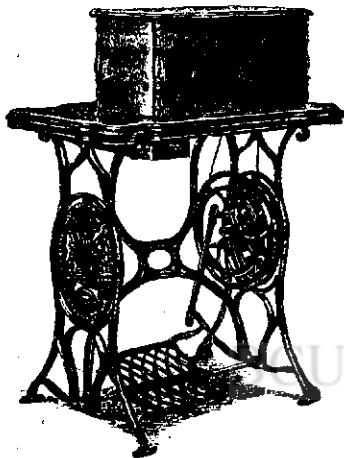
Rent'a de auru ung. 4%	105.50
„ „ hárte „ 5%	101.15
Imprumutulu cáiloru ferate ung.	115.25
Amortisarea detoriei cáiloru ferate de Ostu ung. (1-ma emisiune).	98.75
Amortisarea detoriei cáiloru ferate de Ostu ung. (2-a emisiune).	113.—
Amortisarea detoriei cáiloru ferate de Ostu ung. (3-a emisiune).	—
Bonuri rurale ung.	92.—
„ „ croato-slavóne	104.—
Despagubire pentru díjm'a ung. de vinu	—
Obligatiunile desp. regaliloru	97.75
Imprumutu cu premiú ung.	140.—
Losuri pentru regularea Tisei	131.50
Rent'a de hárte austriaca	101.75
„ „ argintu austriaca	92.45
„ „ auru austriaca	110.75
Losurile austr. din 1860.	138.50
Actiunile bancii austro-ungare	987.—
„ „ de creditu ung.	858.25
„ „ „ austr.	311.90
Scrisuri fonciare ale institut. de cred. si economii «Albin'a».	101.—
Galbeni imperatesci	5.42
Napoleon-d'ori	9.14
Marci 100 imp. germane	56.70
Londr'a 10 Livres sterlingi	115.40

Josifu Gans,

fabricantu si reparatoriu de masíne agronomice

(5) 2—10

in Blasiu (Balázsfalva)

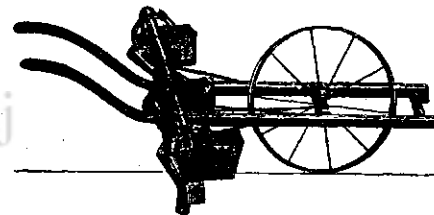
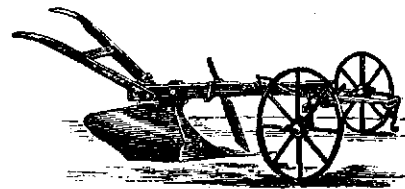
recománda pre lángea garant'ia si servitiu solidu si promptu depositulu sèu de

pluguri, masíne de imblatitu, de cusutu, de trieratu si de

alte instrumente economice,

tóte din fieru batutu.

Tóte obiectele amintite se potu procurá si pre lángea solvire in rate.

Cu deosebita stima cutezu a incunoscintiá pre

Veneratulu Cleru greco-catolicu,

cá precum si pâna acum iáu asupra-mi gatírea de **iconostase, amvóne, altarie**

si alte obiecte de ale instruirei interne a besericeloru, in ce privesce lucrulu de mesarin si de sculptoru, de colorare respective de marmorisare si de provodere cu icóne sáncte, dimpreúna cu asiedierea aceloru obiecte in fati'a locului, precum si renovarea de iconostase cu pretiurile cele mai ieftine.

Cu proiecte colorate servescu cu placere.

Iconostasele ridicate de mine in besericele greco-catolice au câstigatu recunóscere deosebita, si tóte me indreptatiescu la sperarea, cá Veneratulu Cleru me va impartasi ocasional-minte de pretiuit'a-i incredere. Silinti'a mea se va indreptá totu de-a un'a intr'acolo, cá si de aci incolo se meritu renumele celu bunu, care mi-l'am câstigatu pâna acum.

Prin tarifulu de zone disparéndu departárilé, prin acést'a capacitatea de concuriinta mi-s'a maritu.

Rogándu-me pentru pretiuite comande sum

Oradea-mare, 28 Ian. 1891

cu deosebita stima

Carolu Müller,

auritoriu si fabric. de recuis. beseric.

(4) 3—6

Fundata in an.
1858.

FRANCISCU WALSER

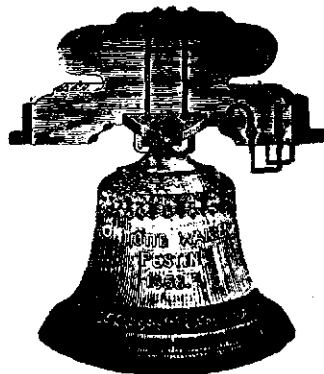
Liferantu de curte
alu Altetiei Sale
imp. si reg. Archi-
ducele Josifu

proprietariulu primei fabrici ungare de masíne si recuisite de pompieri, turnatoriu de clopote si metalu

Budapest'a, VII, strad'a Rottenbiller, Nr. 66

recománda atentiunei preonoratiloru domni preoti

TURNATORIA SA DE CLOPOTE

(2) 12—52

in care se fabrica atátu grupuri cátu si clopote singurate:

cu scaune de fieru patentate si cu chivere (córne) scutite de frecare. Fabric'a a liferatu dela intemeierea sa 1800 clopote mari de metalu, intr'altéle si celu dela metropolf'a din Bucuresci in greutate de 8000 kilograme.

Se afla umblátore scutite de mirosu, arangiamente pentru bai, conducte pentru apa si pompe pentru fántáni.

Preliminarie de spese si Pretiu-couranturi se trimitu la cerere gratuitu si franco.

Distinsu in anulu 1855 la espositiunea regnicolara din Budapest'a pentru lucru escelentu, progresu si capacitate de concuriinta cu diplom'a cea mare de onóre.

Asilele de copii in cas'a Magnatiloru.

Cuvântarea

ținuta in cas'a Magnatiloru la 9 Martiu 1891

st. n. de câtra

Ilustritatea Sa

Dr. Victoru Mihályi,

Episcopulu gr.-cat. alu Lugosiului, tradusa dupa testulu originalu litografatu in »Országgyűlési Tudositó«.

Esceletii'a Vóstra Domnule Presiedinte!

Ilustri Magnati!

Cu ocasiunea cându s'a pertractatu articulu de lege XVIII din 1879, avui onóre a constatá, cá legislatiunea Ungariei pâna aici a respectatu unulu dintre cele mai sacre drepturi omenesci, libertatea parintiloru relativa la exercitiulu de acést'a ori de ace'a natura a instructiunei elementare a prunciloru lor, cá nu cumva parintii s'f' impiedecati óreșcum intru educatiunea prunciloru lor a straplántá iusúșirile loru proprii; cá nu cumva parintii s'f' impiedecati óreșcum a reproduce spre glorificarea lui Domnedieu in baietii loru acele însușiri bune spirituale, cari parintii insi-si inca le-au ereditu.

De óre ce acelu proiectu atuncia ajunse la putere de lege, inaltulu guvernulu alu institutiunei publice cu acést'a inaugurá o era nóua de educatiune a poporului, carea netezesce calea spre educatiune spartana, cea indreptata spre a desface tóte legatúrilor de familia.

Proiectulu de lege de fatia este numai stadiulu alu doilea pre acestu precipisiu; si de cumva tóte semnele nu insiéla, curéndu se va desamagi, celu ce se légana in credinti'a, cá in cadrulu sistemii de institutiune publica a inaltulu guvernulu proiectulu de lege despre asilele infantile forméza nonplusultra a atentatelor indreptate spre stirbirea legatúrilor de familia, si a drepturiloru convenite parintiloru.

Cu veneratiune am salutatu ce e dreptu deductiunile in privinti'a pedagogica corecte, si inaltiate la nivelulu sciintiei, ale Esceletiei Sale Domnului Episcopu latinu alu Oradei-mari, dara nu me potu retiéné s'f' nu dechiaru, cá eu tocmái dintr'acele deductiuni sum silitu s'f' ajungu la consecintie contrarie.

Dupa ce astfelu semnalai pusetiunea, ce o cuprindu fatia de acestu proiectu de lege, ce o reverintia ve rogu, Magnati Ilustri! s'f' mi concedeti, cá dupa 12 ani de nou s'f' potu apelá la paciinti'a vóstra, cându cutezu a cuvântá la obiectulu de fatia.

Precum mi-se pare, o principala lature umbrósa a acestui proiectu de lege se cuprinde in natur'a lui preste totu obligatóre. Eu nu negu, cá acolo, unde s'au creatu raporturi atátu de deplorabile, latfte intre glóte, cátu nu numai barbatulu si tat'a celu chiamatu spre ace'a dela natura, ci si mam'a cea rénduita dupa natura spre paz'a caseniloru s'f' ma si ceialalti membri de vârsta ai familiei cu totii suntu siliti, nu din cându in cându, nu in modu exceptionalu, ci stabili a-si cautá departe de locuintiele loru pânea de tóte dilele, cá s'f' pota traf; cá d'f'cu intr'astfelu de impregiurári deplorabile este de lipsa a se ingrigi, cá baietii de 3—6 ani s'f' fia ocrotiti de mâni straine. — Acést'a eu nu o tragu in controversia. — Baietii estumodu ajunsi la orfanatu artificialu, asiedie-se acei'a ori sub grigea altei familii private, ori infintieze-se pre parte-le orfanotrofie, case de caritate, asile infantile, gradini de copii scl. Pentru de acestia de securu este o facere de bine, de cumva -i asiédia in astfelu de institute. Dara acést'a facere de bine, Ilustri Magnati! este fórté amara, pentru cá institutele ori cátu de bine arangeate, grigea in familia straina ori cátu de umana, ingrigitóre seau doic'a cualificata dupa ori care metodu, nici odatu nu este in stare a suplini educatiunea cea dela parinti.

In Ungari'a caritatea crestina, zelulu pentru cauza, unde se pareá de lipsa, deja a si infintiatu astfelu de institute: si de cumva de sine nu se iviá zelulu pentru asemenea asiedieminte, infuinti'a din strainatate s'ar f' ingrigitu s'f' stérnesca interesu in acést'a privintia.

Dara intr'o tíera cá ace'a, unde prin intieleptiunea legislatiunei s'a facutu provisiune, cá maioritatea precumpenitóre a cetatieniloru s'f' pota fi proprietaria de avere nemiscatóre; intr'o tíera cá ace'a, unde industri'a cea mare numai treptatu se póte desvoltá, dara in desvoltarea ei nu e in stare a jigni, a ruiná ori a nimicéi industri'a cea mica; intr'o tíera cá ace'a, unde barbatulu cu sudórea fetiei sale de comunu cástiga atát'a, cátu se recere spre ace'a, cá pre lángra circumspectiunea crutiátóre a muierei, s'f' si póta sustiéné famili'a intréga: in Ungari'a d'f'cu, unde in procente intregi nu, ci póte numai in frántura neinsemnata se póte notá numerulu aceloru familii, cari s'f' nu aiba locuintiele loru proprii, seau vét'r'a loru propria, si menagiulu propriu alu casii; cá intr'astfelu de tíera cu proiectulu de lege despre asilele infantile s'f' se tenteze o cura generala si regnicolara a unui réu care nu este generalu: dupa convingerea mea ar f' o provisiune, incátu pentru estensiunea ei, superflua. In casulu celu mai bunu, Magnati Ilustri! numai spre remediulu réului, ce ici seau colea, exceptionalu inse aievea se ivesce, subverséza necesitatea de a infintiá asile infantile, si atunci cá a unui remediulu paliativu, care a-lu intrebuintiá, abstragéndu dela initiativele private ori sociale, s'ar' paré a f' póte mai chiamate auctoritatile orfanale, si a f' mai indicate, cá acele s'f' se intromita intr'astfelu de trebi.

Mare pondu se pune pre ace'a, cá acestu proiectu de lege s'f' se priméscá, si Esceletii'a Sa Domnulu Ministru a atinsu, cá sil'a impusa intr'acestu proiectu de lege nu este obligatóre preste totu, ci numai acolo, unde esista gradini de copii si asile infantile, si numai acolo, unde parintii suntu departati de acasa, si acolo, unde parintii nu legitiméza cá neintreruptu potu s'f' impartasiésca pre baietii loru de ingrigirea receruta.

Magnati Ilustri! eu recunosc cá partea prima a problemei proiectulu de lege se referesce la absentia parintiloru, in cátu §. 1. dispune, cá problem'a gradinei de copii este in absentia parintiloru a scuti pre baietii loru prin grige si ocrotire de primejdiile, ce i-ar' poté ajunge. Dara insu-si testulu proiectulu de lege nu statoresce, ce s'f' se intémple cu baietii acei'a, a caroru parinti numai de exceptiune si provisoru se depárta de acasa; legea intr'astfelu de casu nu concede nici ace'a, ce de altmintrea adese-ori este neincungurabilu, cá adeca persóne apartiétóre de legatur'a casii si a familiei s'f' pota substitui pre parinti intru grigea prunciloru si a baietiloru. Acést'a celu putinu nu este apriatu espresu in proiectulu de lege; éra in proiectulu acest'a de lege, care petrunde in sanctuariulu familiei, dupa convingerea mea numai „expressa docent“, si aici cu anevioia s'ar concede câmpu largu la interpretatiune.

Dara problem'a gradiniloru de copii nu este numai, cá s'f' scutéscá baietii de primejdiile, ce i-ar' poté ajunge, ci intr'adóu'a linea cá s'f' ajute pre baietii intru desvoltarea loru intelectuala si morala prin deprinderea istetmei, si a facultátiloru mentale, si s'f' dedé la ordine si curatienia. La acést'a a dóua problema proiectulu de lege nu mai d'f'ce, cá „in absentia parintiloru“, ci preste totu statoresce de problem'a asileloru, a dedá baietii la curatienia si la ordine, si prin deprindere amesurata etátii loru a-i ajutá pre acei'a intru desvoltarea istetmei, a mintii si a inimei loru.

Éra cumcá restrictiunea apriatu admisa in partea prima a problemei, in partea a dóu'a a acelei'a invederatu este eschisa: acést'a -mi voui luá voia a o si dovedí. Nu cá dóra inalt'a legislatiune seau proiectulu de lege nu ar' recunósce, cá parintii suntu capaci a-si dedá baietii la istetme, si a portá grige de educatiunea loru corporala; ci pentru cá nu se indestulesce cu ace'a desvoltare intelectuala si morala, carea parintii dupa natur'a lucrului potu se o intinda baietiloru.

Cu tóte aceste, Magnati Ilustri! eu nu me doiescu a concede, cá acestu proiectu de lege nu impune in ace'a-si mesura totoruru parintiloru sil'a aici contemplata a asileloru

infantile, ma sum de parere, cá acestu proiectu de lege contempla sil'a acést'a numai pentru o parte a cetatieniloru patriei, deórece numai pre o parte a cetatieniloru o tíene de necapace spre ace'a, cá se-si impartasiésca baietii neintreruptu de ingrigirea receruta. Indrasnescu a atinge, cá §. 4 alu acestui proiectu de lege edice, cá acolo unde esista asilu infantilu seau gradina de copii, fiecare parinte este obligatu a-si trimite baietii de 3—6 ani in asilulu infantilu seau in gradin'a de copii, de nu cumva dovedesce, cá de aceia insu-si se ingrigesce acasa, ori cá a luat mesurile recerute pentru ingrigirea loru.

Éra cumcá unde se se infintieze gradini de copii si asile infantile si unde ba, acést'a o statorescu §§. 15 si 16. In §. 19 se desfasiura, cá statulu -i stá in dreptu si in putere a infintiá gradini de copii acolo unde raporturile speciale o ar pretinde ace'a. Dara cá de ce natura se fia continu'a ace'a ingrigire receruta, carea o contempla aici proiectulu de lege, acést'a o spune §. 8, intru care se inșira acele cerintie, dintre cari de cumva parintele ori si cáreia nu este in stare a face destulu, se ivesce sil'a si obligaméntulu se-si trimita baiatul in gradin'a de copii. Deci insu-si testulu proiectulu de lege póte se convinga ori si pre cine despre ace'a, cá acelu proiectu obligaméntulu asileloru infantile preste totu -lu impune cetatieniloru diferiti dupa tíenuturi. Ace'a-si o marturisesce si raportulu comisiunei administrative si judiciarie a casei Magnatiloru de datulu 13 Februariu 1891.

Din parte-mi cutezu a observa numai atát'a, cá baiatul intru inceputu cúgeta in esentia cá instrumentulu inteligintiei parintiloru; elu nu e capace a cugetá fara de idei metafisice si morale; e incapace de a avé idei de aceste fara limba, éra a graf numai asiá incepe, déca in cerculu familiei, la pótele parintiloru se desvóita intr'ensulu facultátile-i mentale, ce zacu paraginlte.

Deci déca parintii asiédia fundamentulu educatiunei baiatului, de óre ce proiectulu acest'a nu se indestulesce cu acelu fundamentu, care fiecare mama de tréba din patria este capace a cladí in inim'a si mintea baiatului ei: postulatele cuprinse in § 8 dovedescu de ajunsu, cá ori -si ingrigesce mam'a baiatulu dupa potinti'a ei ori ba, ea va f' constrínsa a-si trimite baiatul in gradin'a de copii, indata ce d'f'ns'a nu este capace a face destulu ori si cáruia dintre postulate, si nici starea-i nu o ajuta se tíena educatoriulu cá acél'a, care se substitue pre parinti intru implinirea acelu postulatulu. — Cu acést'a este doveditu, cá sil'a asileloru infantile se intinde preste totu asup'r'a totoruru cetatieniloru din diferitele tíenuturi ale patriei.

Din sil'a acést'a isvoresce alta lature umbrósa a proiectulu de lege; elu este unu amestecu in dreptulu de familia alu parintiloru, de ace'a pedepsesce in modulu celu mai sémntitu pre parintii insi-si. Elu destráma legatur'a in viét'i'a de familia, de ace'a nu póte f' nici folositoriu, nici salutaru, de óre ce este interesu alu tierii a sustiéné legatur'a de familia, éra a forfecá drepturiile ei nu este consultu.

Déca scótemu pre baiatu din cerculu familiei lui tocmái atunci, cându pasiesce in etatea cea mai amabila a vietii, si-lu asiédiámu intr'o multime de baieti de ace'a-si vârsta; acést'a produce acelu resultatulu, cá aparintiele cele de ántáiu ale acelei minti fragede, pornirile prime ale fantasiei si ale inimei baiatului ar' remáné neobservate, seau nu ar intélni acea corespondintia armoniósá, de carea ar dá in cerculu parintiescu si intre frati. Acést'a destráma legatur'a de familia si produce acele primejdi, cari in tieriele, unde dela leaganu (crêches) se subtragu baietii de sub grigea parintiloru, amenintia siguritatea si prosperitatea publica.

Fú relevatu, cá in gradin'a de copii baiatulu se va bucurá de o desvoltare mai buna decátu acasa; se spune, cá chiar datele statistice dovedescu, cá la noi grigea in familia nu este de ajunsu, cá prunci in etate de síése ani se fia pregatiti dupa recerintia pentru scól'a elementaria. Eu cutezu a observá, cá nu mi-se pare a-se poté ajunge

ace'a, cá baiatul in asilulu infantilu se se desvólte in mesura cá acasa. De ce? Pentru cá o céta de baieti, pâna cându acasa fiecare ar poté se fia bucur'ia si fal'a totu atâtor'a familii, in gradin'a de copii pune la proba paciinti'a seau caritatea crestina a ingrigitórei ori a doicei, carea ingrigitóre nici nu este in stare se intieléga pre fiecare din ace'a céta de copii, cu atâtu mai putînu este capace pre acei'a a-i educá si a-i ajutá intru desvoltarea loru intelectuala si morala; de ore ce desvoltarea acést'a nu se póte întemplá altcum, decâtu prin esemple si imitatie, decâtu prin semnale si prin armonia afectiuniloru, decâtu prin unu dialectu secretu, care este de atâte feliuri, câtî sunt copiii de educatu; chei'a acestui dialectu numai la iubirea de mama se áfla, ea singura este capace a o intrebuintia cu istetime.

Unde lips'a aievea se ivesce, unde baiatul ajunse la orfanatu, seau parintii din ori si care cauza cuvintioasa nu-si potu implini detorintia, acolo are locu esceptiunea, dara nu este indicatu ace'a a o face generala. Nu voiescu a ve superá, Magnati Ilustri! inshrandu-ve avantajiele acelei educatiuni, carea nascátorea ins'a-si o intinde baiatului ei, si cá ce feliu de virtuti se ascundu intr'ace'a, déca mam'a nu imparte cu altii problem'a educatiunei baiatului ei; numai atát'a in drasnescu a amintí, cá legislatiunea nu este indreptatita a retezá drepturile parintloru; — si de cumva insi-si parintii ar' dorí se scápe de obligaméntulu, ce le impune natur'a, inca si atuncia cu deadinsulu ar' fi de a se cumpani, cá o plecare atátu de primejdioasa merita óre a fi ocrotita?

Dara de cumva parintii se opunu si nu dorescu pre baietii loru a-i concrede sub grigea altui'a, atunci sil'a acést'a a asileloru infantile impusa prin lege provóca amesteculu nécompetentu alu guvernului de institutiune pública, in sfer'a de dreptu a educatiunei private. Eu inse acestu amestecu nu-lu recunoscu de indreptatitu, pentru-cá educatiunea privata este a familiei, este obiectulu principálu alu continuitatii vietiei casatoresci; guvernulu institutiunei publice numai din dóue motive ar' fi indreptatitu prin normative seau prin legi a se amestecá in trebile educatiunei private: antáiu, de cumva interesulu binelui publicu o ar pretinde ace'a, a dóu'a de cumva ace'a ar' fi de lipsa spre a lecuí perversitatea educatiunei in familia.

Motivulu primu nu subverséza, cá obligaméntulu asileloru infantile se se estinda preste totu, de óre ce ori si care educatiune privata corecta se întempla de-odata si in interesulu binelui publicu, deci este de totu superfluu ace'a a o regulá prin lege. Din contra ordinea buna, prin urmare interesulu publicu pretinde, cá dreptulu parintloru se se lase neatinsu, anume acelu dreptu alu loru, cá insh-si se póta grigi pre baietii loru, unu dreptu acést'a nealienabilu, pentru-cá este impreunatu cu obligaminte, unu dreptu, a cáru realizatiune tocmai prin parinti este mai de cu séma ascurata, de óre ce colloquiinti'a neintrerupta, si dependinti'a spontanea a baietiloru dela parinti ascurá deplinu rezultatele acestei educatiuni private.

Remediele disordinei, ce s'ar' ivi in educatiunea din familia, aici nu le voi desfaşurá, cá acele se tiénu de competinti'a auctoritatiloru de curatela. Eu dreptu ace'a, Magnati Ilustri! din punctu de vedere pedagogicu tiénu, cá este in interesulu societáti publice, cá obligaméntulu asileloru infantile se nu se impuna cu forti'a unoru parinti cá acei'a, cari nu-lu dorescu.

Acestu proiectu de lege inse mai are si o alta lature umbrósa, care asisderea din ace'a-si sila provine; anume cá §. 4 sub mólta de bani constringe pre parinti, cá baietii loru dela 3—6 ani se-i trimite in gradin'a de copii seau in asile infantile, de nu cumva voru dovedi, cá baietii loru se impartasiescu acasa seau ori si unde in continuu de ingrigirea receruta; si intr'acést'a mi-se pare a gasi acea lature umbrósa a proiectulu de lege, carea este vatemátore, pentru-cá deadreptulu taia in omenia.

In privinti'a teoriloru ivite pre terenulu educatiunei poporului, in deosebi ce privescu

obligaméntulu generalu alu instructiunei elementare, si cá in ce mesúra este acést'a folosítore, salutaria, corespundietóre si posibila: fatia de aceste cestiuni parerile suntu fórté diferite. Articululu de lege XXXVIII din a. 1868 in cestiunea acést'a, dupa parerea mea inca totu deschisa, a luatú positiune, cându in §. 1. a edtsu, cá fiecare parinte este obligatu pre baiatulú seu, de cumva nu s'ar' fi ingrigitu despre educatiunea aceluia acasa seau in vre-unu institutu privatu, a-lu portá la scóla pública dela alu 6-le anu implinitu alu etáti pána la alu 15-le anu implinitu.

Legislatiunea luándu astfelu pusetiune intr'o cestiune deschisa, si instructiunea elementara prin lege devenindu preste totu obligátore, textulu legii fatia de libertatea pána atunci vigenta fú formulatu asiá, cá pána cându inainte de ace'a presumptiunea stateá pre lánga libertatea parintloru, dupa ace'a obligaméntulu parintloru se-si asecure sie-si avantajulu persumptiunei, si parintii se fia detori, de cumva nu ar' voi a-si trimite copiii la scóla, a dovedi, cá se ingrigescu in altu modu de instructiunea elementara a prunciloru loru: acést'a, Magnati Ilustri! o precepu, pentru-cá acést'a este consecinti'a logica a faptei, cá s'a luatú pusetiune intr'o cestiune deschisa.

Dara cumcá nu intr'o cestiune deschisa, in privinti'a cáreia se póte luá pusetiune, ori a nu se luá, — ci in privinti'a unuia dintre cele mai sánte drepturi si obligaminte, cum este tocmai cá parintii prin grige se-si scutéscu baietii de 3—6 ani de primejdiile, ce i-ar' poté ajunge, si se-i ajute pre acei'a intru desvoltarea loru corporala, intelectuala si morala; — cumcá in privinti'a unui astfelu de obligaméntu, dictatu de cátra ins'a-si natur'a, intr'acestu proiectu de lege presumptiunea se asiédia astfelu, cá si cum parintii cáta-i tiér'a unguréscu nu si-ar' scuti copiii, si nu s'ar' ingrigi de desvoltarea loru corporala, intelectuala si morala: acést'a taia in omenia si este vatematoriu. — De cumva se díce, cá tocmai de ace'a a fostu constrínsu guvernulu a propune acestu proiectu de lege, tocmai de ace'a este silitu a obligá pre parinti, se-si trimite baietii in asile infantile, de nu cumva dovedescu, cá -si implinescu obligamintele dictate de natura: acést'a insémna presumptiunea a o pune in modu, cá si cum parintii nu si-ar' implini obligamintele loru naturale, ce'a ce aievea este vatematoriu.

De sub greutatea unei asemenea acuse, cá adeca parintii nu -si grigescu baietii, nimenea nu va poté usioru se scápe, de óre ce pre temeiulu acestei legi presumptiunea de dreptu stá pre lánga ace'a, cá nu -si grigescu baietii: deci nu acusatariulu, care impúta o acusa atátu de grava, ci maic'a este detóre a dovedi contrariulu.

Cumcá ce feliu de injuria se ascúnde in punerea acést'a a presumptiunei, ace'a nu voiescu a o descrie mai pre largu. Ajunga-mi a produce ace'a singura impregiurare, cá pána cându de o parte nascutulu ori si cároru conjugii in sensulu legii se presume de legitimu, si parintii acést'a o potu deplinu legitimá cu estrasulu din matricul'a botezatiloru in modu cá acél'a, cátu déca i-ar' plesni cuiva in minte a afirmá contrariulu, elu este detoriu a dovedi cu dovedi legale inaintea judecatoriulu, cá baiatulú respectivei mame nu este legitimu, pána atunci de alta parte prin lege acést'a dorere! déca cine-va ar' porni acus'a, cá mam'a ace'a nu-si grigescu baiatulú, déjá nu elu acusatariulu este detoriu a dovedi, ci presumptiunea militéza pre lánga acusatariulu, si biét'a acusatata este obligata a se legitimá, cá dieu! dèns'a -si grigescu baiatulú, si inca cu ce feliu de dovedi? Cáci de esemplu atestatu, ce l'ar' estradá parochulu in acelu intielesu, cá cutarea mama -si grigescu pruncii ei, unu astfelu de atestatu estradatu de cátra conducatoriulu parintiescu si judecatoriulu competentu alu conscientiei popóreloru crestine, legea nu-lu admite cá dovéda competentá; ma cu privinti'a la gradinile de copii si la asilele infantile comunali ori ale statulu, parochulu nici cá este din oficiu membru alu comisiunei de inspectiune, deci acolo nici cá se búcura de votu.

De aci urméza, cá parintii prin legea acést'a se constringu cu dovedi cu multu mai importante, mai cercustantiale si astfelu cu mai multe spese impreunate a dovedi inaintea aparatulu de inspectiune, prevediatu in §§ 23—26 ai proiectulu, cá ei póta grige de baietii loru, decâtu cu cari suntu capaci a dovedi inaintea judecatoriulu, cá prunculu loru este legitimu.

Dara acestu proiectu de lege, Magnati Ilustri! avantajulu presumptiunei inca nici intru acelu casu nu este aplecatu a-lu ascurá pre partea parintloru, déca acestia de regula amesuratu chiamárei loru petrecu acasa, si asiá mai bine se ingrigescu de baieti, decâtu chíaru de lumin'a ochiloru proprii. Cine nu ar' scí, Magnati Ilustri! ce locu importantu cuprinde in Ungari'a pre terenulu economiei nationale tocmai industri'a de casa? Cine nu ar' scí, cáte mame de familia -si provédu tóta famil'a cu albe tiesute acasa cu ostenél'a propria? Cáte mame de familia -si imbráca pre ai sei cu tiesetóre trainice, corespundietóre si adese de valóre artistica?

Cumcá intru astfelu de tiéra, intru astfelu de impregiurári mam'a, carea atát'a ostenesce in folosulu aloru sei, inca osebitu se fia obligata a se legitimá, cá -si grigescu baietii de 3—6 ani: acést'a, Magnati Ilustri! dupa preceperea mea este o pretensiune marginisia cu asia o şicanare prepuitóre, de carea a mántuí publiculu contribuentu pentru acést'a Inalta casa a magnatiloru ar' fi o problema vrednica de consideratiune, carea ar' provocá si gratitudine. —

In urm'a acestor'a, de óre ce acestu proiectu de lege doresce se vindece preste totu in generalu unu reu, care nu se ivesce preste totu, vré se-lu vindece cu unu remediu drasticu, pentru-cá contrariu naturei, care destrána legatur'a de familia; — de óre ce acestu proiectu de lege sub mólta de bani impune parintloru sil'a de a-si trimite baietii la asile infantile, macar de i-ar' si grigi pre aceia acasa dupa recerintia, si presumptiunea de dreptu o statoresce astfelu, cá si cum parintii nu si-ar' grigi baietii; — prin urmare intru procurarea dovediloru le impune o procedura cu mai multe spese impreunata, decâtu cu carea potu se dovédesca legitimitatea prunciloru loru: eu nu potu se partinescu acestu proiectu de lege, si ve rogu, Magnati Ilustri! indurati-ve a denegá acestuia consensulu vostru.

†

Ludovicu Windthorst.

Conducatoriulu celebru alu Centralui din Germani'a, fostulu ministru de stat, deputatulu in parlamentulu imperialu si in diet'a Prusiei, oratorulu renumitu, barbatulu de statu eminent, aperiatoriulu aprigu alu drepturiloru besericeei catolice, fal'a catoliciloru din Germani'a si din lumea intréga, Dr. Ludovicu Windthorst a repausatu in Berlinu la 14 Martiu a. c. in anulu alu 80-le alu etáti sale. In dènsulu a pierdutú beserice'a pre unulu din cei mai ilustru ai sèi fii, Germani'a pre unu cetatiénu intieptu si devotatu, Centralu pre celu mai genialu conducatoriu. — Morit'a si elu, cá marii sèi antecesoru Mallinckrodt si Franckenstein, pre câmpulu de onóre, pre câmpulu de lupta, asiá dicéndu intre desbaterile parlamentare, in implinirea sublimei sale misiuni, departe de orasiulu sèu natalu, departe de familia. Vieti'a lui a fostu activitate, si lucrându a moritu.

La morméntulu lui cu admiratiune se opresce Pap'a si Imperatulu, catoliculu si protestantulu, amiculu si contrariulu. Da, cáci Windthorst a doveditu, cá in lumea acést'a plina de interese materiale si egoistice totusi mai esista idealuri. Idealulu lui Windthorst a fostu dreptulu si adevérlu; a fostu reform'a societáti pre bas'a doctriineloru besericeei catolice. Si stralucite au fostu succesele lui: si incununatu de succese si-a inchisu ochii. — Inaintea morméntulu próspetu nu avemu nici noi decâtu lacrimi de dorere si rogatiuni pentru sufletulu dènsulu si pentru caus'a besericeei. Cu alta ocaziune vomu face cunoscuta cetitoriloru nostri vietia si activitatea acestui ilustru barbatu.